

- *Kopenhagen Kriterleri*
  - *İç borç servisi 107.8 katrilyon*
    - *Fon ve Kamu bankalarına 50 katrilyon aktarıldı*
      - *Dış ticaret açığı yüzde 88.6*
        - *2003 bütçesi kemerleri daha da sıkacak*

Ekonomik Rapor

Sahibi
Mustafa ÖZYÜREK

Genel Yayın Yönetmeni
Nail SANLI

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ali Ekber DOĞANOĞLU

Yayın Kurulu

Nail SANLI
Ali E. DOĞANOĞLU
Ahmet FETTAHOĞLU
Barış TOPRAK

TÜRMOB

Basın Yayın Dağıtım İşletmesi
tarafından yayınlanmaktadır

Adres

Gençlik Caddesi No:107
06570 Anıttepe - ANKARA
Tel: (0.312) 232 50 60 (10 Hat)
Fax: (0.312) 232 50 73
http: www.turmob.org.tr
e-mail:alid@turmob.org.tr

Baskı

Ümit Matbaası
(0.312) 419 38 26

Dergide yayınlanan yazıların yayın hakkı
Bilanço Dergisi'ne aittir.
Kaynak gösterilmeden bir bölümü veya
tamamı alıntı yapılamaz

Seçimin gölgesinde ekonomi

Türkiye 3 Kasım 2002'de gerçekleşecek seçimlere kilitlendi. Seçimler elbetteki demokratik yaşamın vazgeçilmez unsuru. Bilanço Dergisi'nin okurlarının hatırlayacağı üzere Dünya Bankası ve IMF tarafından hazırlanan raporlarla Türk vergi sisteminde köklü değişiklikler yapılması istenmişti. Bu istekler niyet mektuplarında da yer aldı. Yılın son çeyreğinde gerçekleştirilmesi hedeflenen ve TÜRMOB'un da bazılarını desteklediği, bazılarının oluşumuna aktif olarak katıldığı bu değişikliklerin seçim kararıyla birlikte gerçekleşmesi olası gözüküyor.

Ülkenin ihtiyacı olan çok sayıda düzenlemeyi de aynı akibet bekliyor.

Seçimler sonrasında oluşacak hükümeti pek iç açıcı olmayan bir ekonomik tablo bekliyor. Özellikle hızlı tırmanışını sürdüren iç ve dış borç stoku, yüksek faizler ve ödemeler dengesi temel sorunları oluşturuyor. Muhtemel Irak operasyonu ise tabloyu daha da karartıyor.

Geçtiğimiz ay Kütahya Milletvekili SMMM Ahmet Derin'i kaybettik, kendisine rahmet, kederli ailesine başsağlığı diliyoruz. Yeni dönemde ülkemizin sorunlarının çözümüne katkı sağlanması amacıyla daha çok meslektaşımızı parlamentoda görmek istiyoruz.

Dergimizin bu sayısında son günlerin çok tartışılan konulardan AB kriterlerinin neler olduğunu ve üyelik sürecinin yol haritasına sayfalarımızda yer verdik. Ekonomik gelişme ve araştırmaları da yine ilgili ile okuyacağımızı tahmin ediyoruz.

Gelecek sayımızda buluşmak dileğiyle...

Nail SANLI
Genel Sekreter

Kopenhag Kriterleri

1993 Kopenhag Kriterleri son zamanlarda Türk siyasetinin temel tartışma konusunu oluşturdu. 1993 Kopenhag Kriterleri olarak adlandırılan AB zirvesi Başkanlık sonucuna göre; “Üyelik, aday ülkelerin demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını ve azınlıkların korunması ve saygı görmesini teminat altına alan kurumların istikrara kavuşturulmuş olmasını, işleyen bir piyasa ekonomisinin mevcudiyetini, AB içindeki rekabet ve piyasa güçleriyle başetmek kapasitesini gerektirmektedir. Üyelik, adayın, siyasi, ekonomik ve parasal birliğe katılmada dahil olmak üzere, üyeliğin getirdiği yükümlülükleri üstlenebileceğini varsayar.”

Bir ülke aday statüsünü aldıktan sonra Avrupa Komisyonu aday ülkeyi üyelik müzakerelerine hazırlamak için, bir katılım ortaklığı belgesi hazırlıyor. Katılım ortaklığı belgesinde kısa vadeli ve orta vadeli yapılacak işler yer alıyor. Kısa vade 6 ay ile 1 yıl ve orta vade ise 18 ay ile 3 yıllık zaman dilimini kapsıyor.

Katılım ortaklığı belgesinden sonra aday ülke, ulusal program hazırlayarak AB'ne sunuyor.

Avrupa Birliği 4 Aralık 2000 tarihinde Türkiye'nin katılım ortaklığı belgesini onayladı. Türkiye'de Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı'nı hazırladı. Ulusal Program 19 Mart 2001 tarih ve 2001/2129 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kabul edildi ve 24 Mart 2001 tarih ve 24352 mü-

kerrer Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi.

Kopenhag Kriterleri, ülkelerin tam üyeliğe kabul edilmeden önce karşılaması gereken kriterleri siyasi, ekonomik ve topluluk mevzuatının benimsenmesi olarak üç grupta topluyor.

Siyasi kriterler

Kopenhag'da genel çerçevesi çizilen siyasi kriterlerin detayı, katılım ortaklığı belgesi ve ulusal programda ayrıntılı bir şekilde yer alıyor. Ancak AB, demokrasi ve hukuk devleti prensiplerini benimsemelerini değil, bunları günlük yaşamda uygulamaya geçirmelerini istiyor. Avrupa Birliği için önemli olan kanuni düzenlemeleri yerine getirmek değil, Avrupa Birliği ruhunu ve felsefesini paylaşma olarak görüyor.

Türkiye Ulusal Programı'nda siyasi kriterleri şu başlıklar altında belirledi ve bunları kısa ve orta vadeli hedefler altında gerçekleştireceğini taahhüt etti;

* Düşünce ve İfade Özgürlüğü

- * Dernek Kurma Özgürlüğü Barışçı Toplantı Hakkı ve Sivil Toplum
- * İşkenceyle Mücadele
- * Duruşma Öncesi Gözaltı
- * İnsan Hakları İhlalleri Sonuçlarının Düzeltilmesi İmkanlarının Güçlendirilmesi
- * Devlet Memurları ve Kamu Görevlilerinin İnsan Hakları Konusunda Eğitimi
- * Devlet Güvenlik Mahkemeleri Dahil Olmak Üzere, Yargının İşlevselliği ve Verimliliği
- * Ölüm Cezasının Kaldırılması
- * Kültürel Yaşam ve Bireysel Özgürlükler
- * Tüm Vatandaşların Ekonomik, Sosyal ve Kültürel İmkanlarının Artırılması Amacıyla, Bölgesel Dengesizliklerin Azaltılması Ekonomide Serbestleşme Süreci
- * Tüm Bireylerin, Herhangi Bir Ayırım Yapılmaksızın ve Dil, Irk, Renk, Cinsiyet, Siyasi Görüş, Felsefi İnanç veya Dinine Bakılmaksızın, Tüm İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerinden Tam Olarak Yararlandırılması; Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlükleri
- * Anayasa'nın ve İlgili Diğer Yasaların AB Müktesebatına Uyumu
- * BM uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ile İhtiyari Ek Protokolü ve BM Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi,
- * Cezaevlerindeki Tutukluluk Koşulları
- * Milli Güvenlik Kurulu
- * Olağanüstü Hal

ADAY ÜLKE ÜYELİK SÜRECİ

- ✎ Bir ülke, aday statüsünü aldıktan sonra Avrupa Komisyonu, aday ülkeyi üyelik müzakerelerine hazırlamak için, bir katılım ortaklığı belgesi hazırlıyor. Bu katılım ortaklığı belgesi iki zaman dilimine ayrılır. Birincisi kısa vadeli hedefler, diğeri de orta vadeli hedefler. Kısa vadeli hedefler 6 ay ile 1 yıl arasında yapılması öngörülen çalışmalar. Orta vadeli hedefler de 18 ay ile 3 yıllık bir sureyi kapsıyor.
- ✎ AB'ye aday ülke de katılım ortaklığı belgesine cevaben bir ulusal program hazırlıyor. Ulusal program da katılım ortaklığı belgesi ile örtüşen ve üye ülkenin iktidardaki hükümetinin katılım ortaklığı belgesinde öngörülen reformları ne zaman nasıl yapacağını belirtiyor. Hükümet AB yetkililerine bir taahhüt veriyor.
- ✎ Avrupa Komisyonu, aday ülkelerle ilgili olarak her yıl ekim veya kasım ayında bir ilerleme raporu yayınlıyor. İlerleme raporunda, aday ülkenin gerek Kopenhag kriterleri gerekse ulusal program çerçevesinde kaydettiği ilerlemeleri yansıtıyor ve aday ülke ile olan ilişkilerin irdelenip irdelenmemesini AB'ye üye ülkelerin Devlet ve Hükümet Başkanlarına teklif ediyor.
- ✎ Ulusal programda kaydedilen ilerlemelerin ışığında Avrupa Komisyonu, ilerleme raporunda, sözkonusu aday ülke ile üyelik müzakerelerin bir adım öncesi olan tarama sürecinin başlatılmasını teklif ediyor. Tarama süreci, aday ülkenin kanunları ve mevzuatları ile AB müktesebatının karşılaştırma çalışması oluyor. Bu karşılaştırma süreci yaklaşık 1 yıl ile 18 ay arasında bir zaman alıyor. Burada, aday ülkenin AB müktesebatını üstlenebilmesi için, ve kanunlarını ona göre değiştirmesi için yapması gereken çalışmaların bir bilançosu oluşturuluyor.
- ✎ Bu işlem de bitmek üzere iken, Avrupa Komisyonu, üyelik müzakerelerine ilişkin olarak bir bütçe çalışması başlatıyor. Avrupa Komisyonu'nun bütçeden sorumlu genel müdürlüğü, sözkonusu aday ülke ile başlatılacak üyelik müzakerelerine ilişkin mali yardım ve destek için bütçede bir kalem oluşturup bir ödenek hazırlıyor.
- ✎ Bu ödenek AB'ye üye ülkelerin Devlet ve Hükümet Başkanları tarafından veya Dışişleri Bakanları tarafından kabul edildikten sonra, aday ülke ile üyelik müzakerelerin başlatılacağı konu başlıkları tespit ediliyor.
- ✎ Avrupa Komisyonu tarama sürecinin bitiminden sonra AB'ye üye ülkelerin Devlet ve Hükümet Başkanlarına üyelik müzakerelerinin başlatılmasını teklif ediyor. Nihai karar Devlet ve Hükümet Başkanlarına ait oluyor.

Siyasi kriterler içerisinde en önemli konuların başında düşünce ve ifade özgürlüğü yer alıyor. Günümüzde, düşünce özgürlüğü kapsamında, insanın serbestçe düşünce ve bilgilere ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanmaması ve bunları tek başına ya da başkaları ile birlikte, çeşitli yollardan serbestçe açıklayabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi boyutları yer almaktadır.

Bu üç alan, yani düşüncelere ulaşabilme, düşüncelerinden ötürü kınanmama, bunları bireysel olarak ya da örgütlü olarak serbestçe açıklayabilme ve yayabilme hakkı bir bütün oluşturuyor. Bu nedenle, dar anlamda “**düşünce özgürlüğü**” aynı zamanda, basın özgürlüğü, toplanma özgürlüğü, gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, dernek kurma özgürlüğü, siyasi parti kurma ve siyasi partilere girme hakkı gibi birçok hak ve özgürlüğün de temelinde yer almaktadır.

Nitekim, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, birçok kararında, ‘Sözleşmenin 10. maddesinde güvence altına alınan düşünce özgürlüğünün aynı zamanda, özellikle 11. maddede yer alan örgütlenme özgürlüğünün’ olmak üzere, birçok hak ve özgürlüğün de temelini oluşturduğuna dikkat çekmekte.

En çok tartışılan düzenlemelerden birisi olan ölüm cezası AB ülkelerinde ve aday ülkelerin hiç birinin mevzuatında yer almıyor. Bu anlamda yapılması gerekli hukuki reformlar, Katılım Ortaklığı Belgesi’nde “**kısa vadeli siyasi kriterler**” ve “**orta vadeli siyasal kriterler**” başlıkları altında yer aldı. Ulusal programda ölüm cezasının ilk önce kısa vadeli dönemde fiilen askıya alınması daha sonra da hukuken kaldırılması, Türkçe dışında Tv-Radyo yayın yasağının kaldırılması ve ayrıca ulusal programda açık bir karşılık bulmamış olmakla birlikte kültürel çoğulcu-

luğun ve kültürel hakların, eğitim alanı dahil, güvence altına alınması en fazla önem verilen düzenlemeler arasında yer alıyor.

Ekonomik kriterler

Avrupa Birliği ekonomik kriter olarak genel çerçeve itibarıyla, işleyen bir pazar ekonomisinin varlığı ve birlik içindeki rekabet-

çi baskılarda ve piyasa güçleriyle başa çıkabilme yeteneği aramaktadır. Türkiye Gümrük Birliği ile bu alanda çok önemli bir mesafe kat etti. Ayrıca IMF ile birlikte yürüttüğü ekonomik program çerçevesinde AB’nin mali desteği olmadan, AB kriterlerini karşılama yolunda büyük mesafeler almaya başladı.

Diğer aday ülkeler ise bu süreci parasal program çerçevesinde AB’den aldığı ekonomik destekle yürütüyor. Türkiye ise bugüne kadar Gümrük Birliği’nden doğan bazı olması gereken yardımları bile henüz alamadı. (Geçtiğimiz ayki sayı-

mızda bu konuda ayrıntılı bir çalışma sunmuştuk.)

Türkiye’de son günlerde yaşadığımız tartışmaların temelinde Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen Ulusal Programın kısa vadeli hedeflerinde özellikle siyasi kriterlerde belirli bir ilerleme sağlanama-

ması yatıyor. Görüşme takvimi almak için Kopenhag Kriterleri’nin hepsini yerine getirmiş olmak gerekmiyor. Burada önemli olan bu felsefeyi benimsemek ve o doğrultuda ilerleme kaydetmek. Türkiye’nin önünü tıkayan demokratik hak ve özgürlükler konusunda ilerleme kaydetmiş olmak olarak gösteriliyor.

İç borç servisi 107.8 katrilyon

Hazine Müsteşarlığı 2002 yılı için iç borç servisinin 107.8 katrilyon düzeyinde gerçekleşeceğini açıkladı. Dış borç servisinde 15.1 katrilyon olacak.

2002 yılı için Hazine'nin gerçekleştireceği toplam ödemeler 122.9 katrilyon lira olacak. Bunun 107.8 katrilyonu iç borçlara ait. İç borçların 70.9 katrilyon lirasını anapara ve 36.9 katrilyon lirasını faiz ödemeleri oluşturuyor. İç borcun 73 katrilyonluk bölümü piyasalara ve 34.9 katrilyonluk bölümü ise kamuya yapılacak. 15.1 katrilyon liralık dış borcun ise 9.2 katrilyonu anapara ödemeleri ve 5.8 katrilyon liralık bölümü faiz ödemeleri oluşturuyor.

Hazine Müsteşarlığı 122.9 katrilyonluk borç servisi için 77.5 katrilyon lira piyasalardan borçlanacak. Kamuda ise 66.8 katrilyon borçlanma gerçekleştirmeyi hedefliyor.

Borç servisinin gerçekleştirilebilmesi için faiz dışı fazladan 17 katrilyonluk bir servis imkanı sağlanması hedeflendi.

Uluslararası kuruluşlardan 20 katrilyon ve dış borçlanma yükü ile 8.1 katrilyon finansman sağlanması planlandı.

Dış borç stoku

2002 yılı ilk üç ayı itibariyle dış borç stoku 117.538 milyon dolara yükseldi. Dış borç stoku 2000 yılı sonu itibariyle 119.664 milyon dolar ve 2001 yılı sonu itibariyle de 115.074 milyon dolar olarak gerçekleşmişti.

İç borç stoku

İç borç stoku Haziran ayında 4 katrilyon 52.4 trilyon lira büyüyerek

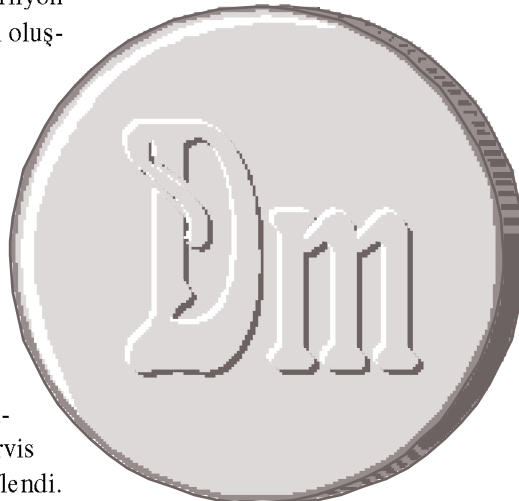
126 katrilyon 830.5 trilyon liraya ulaştı.

Hazine'den yapılan açıklamaya göre Haziran sonu itibariyle iç borç stokunun 28 katrilyon 11.2 trilyon liralık bölümünü bono, 98 katrilyon 819.3 trilyonunu ise tahvil ihracıyla gerçekleşen iç borçlar oluşturdu. Haziran ayında bonoya dayalı iç borçlar 3 katrilyon 407.6 trilyon lira artarken, tahvil borçlarındaki artış 644.9 trilyon lira olarak gerçekleşti.

Haziran sonu itibariyle tahvil borçlarının 41 katrilyon 440.3 trilyonu nakit, 57 katrilyon 379.1 trilyonu nakit dışı, bono borçlarının da 27 katrilyon 844.8 trilyonu nakit, 166.4 trilyonu nakit dışı borçlardan oluştu.

Altı aydaki gelişme

2001 sonu itibariyle 122 katrilyon 157.3 trilyon lira olan iç borç stoku, bu yılın Ocak ayında 128 katrilyon 140.6 trilyon liraya kadar ulaşmıştı. Şubat ayında 118 katrilyon 45.5 trilyon liraya gerileyen stok, izleyen aylarda büyümeye devam etti. Stok, Mart ayında 120 katrilyon 299 trilyona, Nisan'da 123 katrilyon

yon 290.4 trilyona ulaştı. Mayıs'ta 122 katrilyon 778.1 trilyon liraya gerileyen iç borç stoku, Haziran sonu itibariyle 126 katrilyon 830.5 trilyon lira oldu.

Bono borçlarının payı arttı

İç borç stoku Ocak-Haziran döneminde net olarak yüzde 3.8 oranında 4 katrilyon 673.2 trilyon lira büyüdü. Anılan dönemde iç borçlan-

mada vadelerin kısalmasına bağlı olarak bonoya dayalı borçlar 7 katrilyon 981.9 trilyon artarken, dahvil borçları 3 katrilyon 308.6 trilyon geriledi.

Stok içinde tahvil borçlarının 2001 sonu itibariyle yüzde 83.6 olan payı, bu yıl Haziran sonu itibariyle yüzde 77.9'a gerilerken, bonoya dayalı borçların payı yüzde

16.4'ten yüzde 22.1'e yükseldi. 2001 sonunda tahvil borçları 40 katrilyon 703.8 trilyonu nakit, 61 katrilyon 424.2 trilyonu da nakit dış olmak üzere toplam 102 katrilyon 127.9 trilyon; bono borçları da 17 katrilyon 649.7 trilyonu nakit ve 2 katrilyon 379.6 trilyonu nakit dış olmak üzere toplam 20 katrilyon 29.3 trilyon lira düzeyinde bulunuyordu.

Finansman Durumu				
Katrilyon TL	2001	2002		
	Gerçekleşme	Ocak-10Nisan (Geçici)	11 Nisan-Aralık 2002 (Projeksiyon)	Toplam
Ödemeler	83.6	37.0	85.9	122.9
İç Borç Servisi	70.5	34.0	73.9	107.8
Anapara	43.2	22.7	48.2	70.9
Faiz	27.3	11.3	25.6	36.9
İç Borç Servisi	70.5	34.0	73.9	107.8
Piyasaya Ödeme	44.7	16.0	57.0	73.0
Kamuya Ödeme	25.9	18.0	16.9	34.9
Dış Borç Servisi	13.1	3.1	12.0	15.1
Anapara	9.4	1.7	7.5	9.2
Faiz	3.7	1.4	4.5	5.8
Finansman	83.6	37.0	85.9	122.9
İç Borçlanma	53.4	22.5	54.9	77.5
Piyasadan İç Borçlanma	43.4	18.7	48.1	66.8
Kamuya Satışlar	10.0	3.9	6.8	10.7
Diğer Finansman	30.2	14.5	30.9	45.4
Faiz Dışı Fazla	11.1	1.2	15.8	17.0
Özelleştirme	1.4	0.0	1.1	1.1
Uluslararası Kuruluşlar (1)	13.1	12.0	8.0	20.0
Dış Borçlanma (1)	4.9	2.1	6.0	8.1
Kasa Kullanımı	-0.3	-0.8	0.0	-0.8
Toplam Roll over rasyosu	76 %	66 %	74 %	72 %
Piyasa Roll-over rasyosu	97 %	115 %	85 %	92 %

* Piyasadan iç borçlanmaya Halka Arz ve Direkt Satışlar Piyasaya Ödemelere ise TMSF senetlerinin piyasa ödemeleri dahildir.

Fon ve Kamu Bankalarına 50 katrilyon aktarıldı

Kamu Bankalarının yeniden yapılandırılması için, görev zararı alacaklarının menkul kıymete bağlanması ve sermaye desteği sağlanması amacıyla toplam 28,6 katrilyon lira kaynak aktarıldı. Bu miktar 2002 yılında mal ve hizmetlerden alınması hedeflenen vergilerin tutarına eşit.

Tasarruf Mevduat Sigorta Fonunun 31 Aralık 2001 kurlarıyla Hazine'den yapmış olduğu borçlanma tutarı 21,6 katrilyon lira oldu. Fon bankalarına, TMSF'nin kendi kaynaklarından 1,5 katrilyon lirası sermaye, 1,1 katrilyon lirası mevduat olmak üzere toplam 2,6 katrilyon lira destek sağlandı. Ayrıca, bankalara Fon kaynaklarından 410 trilyon liralık sermaye benzeri kredi desteği sağlandı. TMSF'nin 2001 sonu itibariyle 21,6 katrilyonluk borcuna karşılık, Hazine'ye bugüne kadar ancak 1 katrilyonluk bir borç geri ödemesi yaptı.

Fon ve Kamu bankaları için Hazine'nin aktarmış olduğu kaynak

50.2 katrilyon liraya ulaşıyor. Aktarılan bu kaynak 2002 yılı tüm vergi gelirlerinin yüzde 87'sine denk geliyor. 2002 yılı için hedeflenen vergi gelirleri 57.9 katrilyon olarak açıklanmıştı.

Kamu bankalarının ödenmiş sermayesi 3,4 katrilyon

Kamu bankalarının sermayelerinin güçlendirilmesi amacıyla hem menkul kıymet hem de nakit olarak kaynak aktarıldı. Yapılan kaynak aktarımları sonucunda kamu bankalarının toplam ödenmiş sermaye tutarı Aralık 2000'de 477 trilyon iken, Mayıs 2002'de 3,4 katrilyon liraya yükseldi. Özkaynakları da aynı dönemlerde 713 trilyon liradan 4,5 katrilyon liraya yükseldi.

Kamu bankalarının 2000 yılı sonunda takipteki alacakları 1.017 trilyon lira iken Mayıs 2002 itibariyle 3.680 trilyon liraya yükseldi.

Kamu bankalarının karı 185 trilyon

2001 yılı Nisan ayında 598 trilyon lira olan Emlak ve Ziraat Banka-

sı'nın toplam zararı, Aralık ayında 526 trilyon lira kara dönüştü. Halk Bankası'nın ise söz konusu dönemlerde 740 trilyon lira olan zararı, 581 trilyon liraya geriledi.

Ziraat Bankası 2002 yılı ilk çeyreğinde 640 trilyon lira kar elde ederken, Mayıs ayı sonu itibariyle 6 trilyon lira zarar etti. Mayıs sonu itibariyle Halk Bankası'nın 191 trilyon lira kar elde etmesiyle, kamu bankalarının toplam karı Mayıs ayı itibariyle 185 trilyon lira oldu.

Fon bankaları

1997-2002 döneminde 20 bankayı devralan Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu'nda bulunan bankaların açık pozisyonu 209 milyon dolar oldu.

Mayıs 2001 dönemine kadar 4-5 milyar dolar seviyesinde olan TMSF bünyesindeki bankaların açık pozisyonları, Mayıs ayının ikinci yarısında yapılan dövize endeksli kamu kağıdı enjeksiyonuna bağlı olarak gerilemiş ve Haziran ayı sonunda 561 milyon dolar olarak gerçekleşmişti. Temmuz ayı içerisinde Fon'a alınan 5 bankanın

açık pozisyonları nedeniyle 1,1 milyar dolara yükselen net açık pozisyon, 18 Ocak 2002 tarihi itibarıyla 408 milyon dolara gerilemiştir. Haziran ayı içerisinde Pamukbank'ın Fon kapsamına alınmasıyla bilanço içi açık pozisyon yükselmiş, ancak vadeli pozisyonlardaki 746 milyon dolarlık artışa bağlı olarak net açık pozisyon 209 milyon dolara gerilemişti.

Fatura çalışanı ve vergi mükellefine

Mayıs 2001'de uygulamaya konulan Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı'nın temel hedefi; etkin, uluslararası ölçekte rekabet edebilir ve sağlıklı bir bankacılık sistemine geçiş sağlamak olarak belirlenmiştir.

Yeniden yapılandırma programı;

Kamu bankalarının finansal ve operasyonel açıdan yeniden yapılandırılması, TMSF bünyesindeki bankaların en kısa sürede çözüme kavuşturulması, Yaşanan krizlerden olumsuz yönde etkilenen özel bankaların sağlıklı bir yapıya kavuşturulması ve Bankacılık sektöründe gözetim ve denetimin etkinliğini artıracak, sektörü daha etkin ve rekabetçi bir yapıya kavuşturacak yasal ve kurumsal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi olmak üzere dört temel unsura dayandırılmıştı.

Bankaların sağlıklı bir yapıya kavuşturulması için aktarılan kaynağın faturası vergi mükelleflerine çıktı. Bir diğer acı faturayı ise çalışanlar ödedi.

Devir tarihi itibarıyla 1.815 olan Fon bankalarının şube sayısı 30

Haziran 2002'de 873'e düştü. Satılan bankalar hariç tutulduğunda devir tarihi itibarıyla 1.178 olan şube sayısı 659 adet azaltılarak 30 Haziran 2002'de 519'a geriledi.

Fon bankalarının personel sayısı bankaların devrettikleri tarihe göre yüzde 52,1 oranında azaltıldı. 30 Haziran 2002 itibarıyla 18.134' e indi. Böylece 19.755 kişi işini kaybetmiş oldu. Satılan bankalar hariç tutulduğunda devir tarihi itibarıyla 23.317 olan personel sayısı yüzde 54,4 oranında azaltılarak 30 Haziran 2002'de 10.607'ye indi.

Kamu bankalarının şube ve personel sayılarında büyük oranlarda azaltıldı. Kamu bankalarının Aralık 2000 itibarıyla 2.494 olan şube sayısı Mayıs 2002 itibarıyla 1.752'ye ve 61.601 olan personel sayısı ise 38.303'e geriledi.

Kamu Bankalarına Aktarılan Kaynaklar (Trilyon TL)			
	Aralık 2000 İtibarıyla Stok (1)	2001 Yılı İçinde Oluşan Artış (net)(2)	Toplam (1)+(2)
Görev Zararları Sonucu Oluşan Borç	17.279	7.759	25.038
- Menkul Kıymete Bağlanmış	2.083	22.955	25.038
- Ziraat Bankası	1.220	12.113	13.333
- Halk Bankası	863	10.797	11.660
- Emlak Bank	0	45	45
- Menkul Kıymete Bağlanmamış	15.196	-15.196	0
Sermaye Desteği (N.Dışı Kağıt Yoluyla)	-	3.224	3.224
- Ziraat Bankası	-	1.700	1.700
- Halk Bankası	-	900	900
- Emlak Bank	-	624	624
Sermaye Desteği (Nakit Yoluyla)	-	326	326
- Ziraat Bankası	-	218	218
- Halk Bankası	-	67	67
- Emlak Bank	-	41	41
Toplam	17.279	11.309	28.588
Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, BDDK			
1. 2000 yıl sonu itibarıyla 15,2 katrilyon lira olan kağıda bağlanmamış görev zararı alacakları Hazine Müsteşarlığınca açıklanan borç stoku verileri arasında yer almaz iken, Uluslararası Para Fonu yayımlarında bu tutar borç stoku içinde gösterilmekteydi. Bu açıdan değerlendirildiğinde Kamu bankalarının yeniden yapılandırılması nedeniyle kamu borç stokunda 2001 yılı içinde ortaya çıkan fiili artış 11,3 katrilyon lira seviyesindedir.			

Türkiye'nin yardım ve üyelik ödemeleri 145 milyon dolar

Türkiye 2000 yılında resmi bağış yardım ve üyelik aidatı olmak üzere uluslararası kuruluşlar ile ülkelere 221 milyon dolar ödedi. Bu rakam 2001 yılında 145 milyon dolara geriledi. Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından, resmi yardım kapsamında Türkiye'nin yaptığı ödemelerin belirlenmesi ve İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'nın (OECD) Kalkınma Yardımı Komitesi'ne 'Dış Yardım' ile ilgili bilgilerin sağlanması amacıyla gerçekleştirilen çalışmaya göre; Türkiye'nin 2001 yılında yaptığı 145 milyon doları tutarındaki Resmi Yardım Ödemeleri'nin 24 milyon doları çeşitli ülkelere yapılan resmi bağışlardan, 45 milyon doları uluslararası kuruluşlara konuyla ilgili aidat ödemelerinden ve 75 milyon doları diğer resmi ödemelerden oluştu.

Türkiye'nin 2001 yılında yapmış olduğu dış yardım ve benzeri ödemelerin toplam değeri 145 milyon

doları olarak hesaplandı. İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'nın (OECD) Kalkınma Yardımı Komitesi'nin (DAC) belirlediği sınıflandırmaya göre yapılan dış yardım ve benzeri ödemelerin, 18 942 498 doları I. Kısım ülkelere (gelişmekte olan ülkeler) yapılan bağışlardan, 4 230 964 doları II. Kısım ülkelere (çoğunluğu piyasa ekonomisine geçmekte olan ülkeler-geçiş ülkeleri) yapılan bağışlardan, 1 326 233 doları ise diğer ülkelere yapılan bağışlardan oluştu.

Kalkınma Yardımı Komitesi sınıflandırmasına göre resmi ödemelerin bir kısmı kalkınmaya destek amacıyla I. Kısım ülkelere (gelişmekte olan ülkelere) yapılmakta ve Resmi Kalkınma Yardımı, RKY (Official Development Assistance, ODA) olarak adlandırılmaktadır. Bu ödemeler;

- Bağışlar (proje ve program yardımları, teknik işbirliği, kalkınma gıda yardımı, acil yardımlar, kal-

kınmayı teşvik, idari maliyetler ve diğer),

- Bağış olmayan resmi kalkınma yardımları (devlet veya resmi kuruluşların verdiği borçlar, öz varlık elde etme ve diğer),

- Uluslararası kuruluşlara aidat ödemeleri (bağış ve aidatlar ile imtiyazlı borçlar) olarak kayıt ediliyor.

Ayrıca, resmi ödemelerin bir kısmı kalkınmaya destek amacıyla II. Kısım ülkelere (çoğunluğu piyasa ekonomisine geçmekte olan ülkeler-geçiş ülkeleri) yapılmaktadır ve Resmi Yardım, RY (Official Aid, OA) olarak adlandırılmaktadır.

DAC standartlarına göre Resmi Kalkınma Yardımı'nın (RKY) Gayrisafi Milli Hasıla'ya (GSMH) oranı, ülkelerin yardım kapasitelerinin ve yardım performanslarının gözlenebilmesi açısından önemli bir kavram olarak değerlendiriliyor. Türkiye'nin 2001 yılı için

Türkiye'nin Gerçekleştirdiği Resmi Yardımlar				
İşlem Turu	2000		2001	
	Değer (ABD Doları) %	%	Değer (ABD Doları) %	%
Resmi Bağışlar	45 827 920	21	24 499 695	17
Uluslararası Kuruluşlara Aidat Ödemeleri	56 107 539	25	45 184 864	31
Diğer Resmi Ödemeler	119 916 371	54	75 529 551	52
Resmi Yardım Ödemeleri, Toplam	221 851 830	100	145 214 110	100

2001 Yılı Bağışlarının Ülkelere Göre Dağılımı (II. Kısım Ülkeler)								
Ülke Adı	Proje ve Program Yardımı	Teknik İşbirliği	Kalkınma İda Yardımı	Acil Yardım	Kalkınmayı Teşvik	İdari Maliyet	Diğer	Toplam Bağışlar
Beyaz Rusya		65 067	7 000					72 067
Çek Cumhuriyeti		12 735						12 735
Bulgaristan	298 000	244 346	30 650			609 700		1 182 696
Estonya		44 355						44 355
İsrail		1 050						1 050
Tayvan								
KKTC	91 997	771 903				4 000	35 714	903 614
Kuveyt		2 107						2 107
Letonya		25 485						25 485
Libya		5 000						5 000
Litvanya		54 419						54 419
Macaristan		17 938					2 450	20 388
Polonya		15 062						15 062
Romanya	63 000	243 417	20 230			4 000		330 647
Rusya Fed.		923 803	56 400					980 203
Slovakya		12 735						12 735
Ukrayna	100 000	316 027	27 968	14 897		40 418		499 310
Avrupa		46 740				22 351		69 091
Toplam	552 997	2 802 189	142 248	14 897		680 469	38 164	4 230 964

RKY/GSMH oranı yaklaşık olarak % 0.04'dür (OECD ortalaması % 0.39, Birleşmiş Milletler'in bu konuda koyduğu hedef ise % 0.70'dir).

Türkiye'den 2001 yılında I. Kısım ülkelere toplam 53 milyon doları

tutarında diğer resmi ödemeler kapsamında kaynak transferinde bulunuldu. Bu tutarın, 5 milyon doları tutarındaki kısmı ulusal yatırımcılara verilen borçlardan, 48 milyon doları tutarındaki kısmı diğer işlemlerden oluşmaktadır. Tür-

kiye'den 2001 yılında II. Kısım ülkelere toplam 22 milyon doları tutarında diğer resmi ödemeler kapsamında kaynak transferinde bulunuldu. Bu tutarın tamamı ulusal yatırımcılara verilen borçlardan oluşmakta.

Türkiye'nin Gerçekleştirdiği Resmi Yardımların Dağılımı				
İşlem Turu	2000		2001	
	Değer (ABD Doları) %	%	Değer (ABD Doları) %	%
I. Kısım (Gelişmekte olan) Ülkelere Yapılan Bağışlar	26 145 521	12	18 942 498	13
II. Kısım (Geçiş) Ülkelere Yapılan Bağışlar	3 821 385	2	4 230 964	3
Uluslararası Kuruluşlara Aidat Ödemeleri	56 107 539	25	45 184 864	31
I. Kısım Ülkelere Yapılan Diğer Resmi Ödemeler	59 240 117	27	53 627 508	37
II. Kısım Ülkelere Yapılan Diğer Resmi Ödemeler	60 676 254	27	21 902 043	15
DAC Kapsamında Resmi Dışı Ödemeler, Toplam	205 990 816	93	143 887 877	99
Diğer Ülkelere Yapılan Bağışlar	15 861 014	7	1 326 233	1
Resmi Dış Ödemeler, Toplam	221 851 830	100	145 214 110	100

Deprem bütçeye katkısı 2.7 katrilyon

17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 tarihlerinde Marmara Bölgesinde meydana gelen felakatin yaralarını sarmak amacıyla getirilen vergiler bütçe giderlerini karşılamakta kullanıldı.

Deprem yaralarını sarmak amacıyla getirilen ek vergilerle 1999 yılından 2002 Mayıs'na kadar 4 katrilyon 869 trilyon toplandı. Konsolide bütçeden deprem için ise ancak 2 katrilyon 147 trilyon TL harcandı. 2.7 katrilyon ise konsolide bütçeye aktarıldı.

Deprem felaketinin ardından 26 Kasım 1999 tarihinde TBMM'de kabul edilen 4481 sayılı Kanunla depremin yol açtığı ekonomik kayıpları gidermek amacıyla bazı mü-

kellefyetler ihdası ve bazı kanunlarda değişiklik yapılmıştı. Söz konusu düzenlemeyle ek gelir vergisi, ek kurumlar vergisi, ek emlak vergisi, ek motorlu taşıtlar vergisi, özel iletişim vergisi, özel işlem vergisi getirilmişti. Bazı vergiler bir defalık uygulanacak ve bazı vergilerde 2000 yılına kadar uygulanacaktı. Ancak daha sonra çıkartılan 4605 sayılı Kanunla özel iletişim ve özel işlem vergilerinin uygulama süresi 2002 yılı sonuna kadar uzatıldı.

Deprem dolayısıyla ihdas edilen vergilerden 1999 yılında 100 trilyon 795 milyar TL elde edildi. 2000 yılında 2 katrilyon 694 trilyon 665 milyar ve 2001 yılında da 1 katrilyon 317 trilyon 486 milyar TL elde edildi. 2002 yılı için 1.990 tril-

yon hedeflenmişti. Mayıs ayına kadar 756 trilyon tahsilat yapıldı. Böylece deprem dolayısı ile getirilen vergilerden 1999 yılından 2002 yılı Mayıs ayına kadar elde edilen gelir 4 katrilyon 868 trilyon TL'ye ulaştı ve bu para konsolide bütçeye aktarıldı.

Bu gelirlere karşın depremle ilgili konsolide bütçeden yapılan harcama ise 2 katrilyon 147 trilyon TL. 1999 yılından 2002 yılı Mayıs ayına kadar bütçe dışı kaynaklardan sağlanan gelirlerle yapılan toplam harcama 3 katrilyon 349 trilyon TL oldu.

Deprem dolayısı ile getirilen vergilerin 2 katrilyon 721 trilyonluk bölümü konsolide bütçeye aktarıldı.

Deprem Vergileri Tahsilatı (milyar TL)					
	1999	2000	2001	2002 Gerçekleşen Ocak-Mayıs	2002 Bütçe Hedefi
Ek gelir vergisi	21.370	95.619	6.443		
Ek kurumlar vergisi	29.952	197.278	3.906		
Ek emlak vergisi	2	64.549	6.735		
Ek motorlu taşıt vergisi	41.497	67.829	5.803		
Özel iletişim vergisi	5	415.872	592.047	302.000	975.000
Özel işlem vergisi	7.964	212.863	320.344	213.000	465.000
Faiz vergisi	5	1.640.655	382.208		
Reh. Kur.RTÜK, İMKB ve SPK'dan sağ.gel.		281.000	231.000	241.000	550.000
Toplam	100.795	2.694.665	1.317.486	756.000	1.990.000
Genel Toplam Gerçekleşen	4.868.946				

Depremle ilgili yapılan harcamaların ödenek ve kaynak bazında dağılımı					
	1999 Mali Yılı	2000 Mali Yılı	2001 Mali Yılı	2002 Mali Yılı	Milyon TL
	17/81999-31/121999			Ocak-Mayıs	Genel Toplam
Toplam Harcama	611.320.874	1.487.016.747	1.072.290.111	178.969.764	3.349.597.496
Konsolide Bütçe Harcama Toplamı	311.478.375	1.045.010.833	671.173.690	119.650.921	2.147.313.819
Bütçe Dışı					
Fon Harcamaları	115.892.452	89.436.619	43.910.050	1.029.200	250.268.321
Bağış ve Hibeler	119.887.313	46.978.827	0	0	166.866.140
Dış Kredi	0	258.679.022	345.078.730	58.289.643	661.047.395
Sigorta	9.753.000	78.754	0	0	9.831.754
Kit ve Diğer Özel Bütçeli Kurumların Harcamaları	54.309.734	46.832.692	12.127.641	0	113.270.067

Dış ticaret açığı yüzde 88.6

Ekonomideki gidişatın en önemli göstergelerinden olan dış ticaret açığı bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 88.6 oranında artarak 1.271 milyon dolara yükseldi. DİE tarafından açıklanan 2002 yılı Mayıs ayı ihracat ve ithalat bilgilerine göre 2,876 milyon dolar ihracat ve 4,148 milyon dolar ithalat gerçekleşti.

2002 yılı Mayıs ayında geçen yılın aynı ayına göre ihracat yüzde 0.3 oranında düştü, ithalat yüzde 16.6 oranında arttı. Aynı dönemde dış ticaret açığı yüzde 88.6 oranında artarak 674 milyon dolardan 1,271 milyon dolara yükseldi. 2001 yılı Mayıs ayında yüzde 81.1 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı, 2002 yılı Mayıs ayında yüzde 69.4 olarak gerçekleşti.

2002 Ocak-Mayıs döneminde; 2001 yılının aynı dönemine göre ihracat yüzde 3.5 artarak 13,245 milyon dolar, ithalat yüzde 2.4 artarak 17,795 milyon dolar olarak gerçekleşti. 2001 Ocak-Mayıs döneminde 4,573 milyon dolar olan dış ticaret açığı, 2002 yılı Ocak-Mayıs döneminde yüzde 0.5 oranında azalarak 4,551 milyon dolar olarak gerçekleşti. İhracatın ithalatı karşılama oranı ise 2001 yılının ilk beş aylık döneminde yüzde 73.7 iken, 2002

yılının aynı döneminde yüzde 74.4'e yükseldi.

2002 yılı Mayıs ayında 2001 yılının aynı ayına göre; imalat sanayii ürünleri ihracatı yüzde 1.3 oranında artarken, madencilik ve taşocakçılığı ürünleri ihracatı yüzde 13.5, tarım ve ormancılık ürünleri ihracatı yüzde 29.5 oranında düşüş gösterdi. Aynı dönemde; sermaye malları ithalatı yüzde 22.9, ara malları ithalatı yüzde 15.7, tüketim malları ithalatı ise yüzde 15.1 oranında arttı.

2002 yılı Mayıs ayında bir önceki yılın aynı ayına göre; OECD üyesi ülkelere yapılan toplam ihracat yüzde 0.4, OECD üyesi olmayan ülkelere yapılan ihracat yüzde 4.3 oranında gerilerken, Türkiye Serbest Bölgelerine yapılan ihracat yüzde 46.5 arttı. Aynı dönemde Avrupa Birliği ülkelerine yüzde 0.4, Diğer OECD ülkelerine yüzde 1.7 oranında daha az, EFTA ülkelerine ise yüzde 26.8 daha fazla ihracat yapıldı. Mayıs ayında Karadeniz Ekonomik İşbirliği, Türk Cumhuriyetleri ve Bağımsız Devletler Topluluğu ülke gruplarına yapılan toplam ihracatta da artış görüldü. 2002 yılı Mayıs ayı ihracatının yüzde 65.0'ı OECD ülkelerine, yüzde 30.7'si OECD üyesi olmayan ülkelere ve yüzde 4.3'ü Türkiye Serbest Bölge-

lerine yapıldı. AB ülkelerinin ihracatımız içerisindeki payı 2001 ve 2002 Mayıs aylarında aynı düzeyde kalarak yüzde 50.2 olarak gerçekleşti. 2002 yılı Mayıs ayı ihracatı içerisinde OECD üyesi olmayan Avrupa ülkelerinin payı yüzde 10.6, Orta Doğu ülkelerinin payı yüzde 9.4, Afrika ülkelerinin payı ise yüzde 4.9 olarak gerçekleşti.

2002 yılı Mayıs ayında bir önceki yılın aynı ayına göre; OECD üyesi ülkelere yapılan toplam ithalat yüzde 24.0 artarken; Avrupa Birliği ülkelerinden yüzde 36.7, EFTA ülkelerinden yüzde 83.0 daha fazla ve Diğer OECD ülkelerinden yüzde 9.8 oranında daha az ithalat yapıldı. Ayrıca; Karadeniz Ekonomik İşbirliği, Türk Cumhuriyetleri ve Bağımsız Devletler Topluluğu üyesi ülkelere yapılan ithalatta da artış görüldü.

2002 yılı Mayıs ayı ithalatının yüzde 67.0'ı OECD ülkelerinden, yüzde 32.1'i OECD üyesi olmayan ülkelere ve yüzde 0.9'u Türkiye Serbest Bölgelerinden yapıldı. İthalatımız içerisinde Avrupa Birliği ülkelerinin payı 2001 Mayıs ayında yüzde 41.8 iken, 2002 Mayıs ayında yüzde 49.0 olarak gerçekleşti.

	Mayıs			Ocak-Mayıs		
	2001	2002	Değişim %	2001	2002	Değişim %
İhracat (000 \$)	2,884,681	2,876,965	-0.3	12,799,007	13,244,505	3.5
İthalat (000 \$)	3,558,810	4,148,056	16.6	17,371,830	17,795,475	2.4
Dış Ticaret Açığı (000 \$)	-674,129	-1,271,091	88.6	-4,572,822	-4,550,970	-0.5
Karşılama Oranı %	81.1	69.4		73.7	74.4	

2003 Bütçesi kemerleri daha da sıkacak

2003 yılı bütçesinin temel hedeflerini belirleyen "2003 Yılı Bütçe Çağrısı" 19 Haziran 2002 tarihli Resmi Gazete'de yayımlandı ve 2003 yılı için bütçe hazırlık süreci başladı. 2003 yılı bütçesinin öncelikli hedefi olarak; ekonominin olası krizlere karşı güvence altına alınması, hassas ve kırılğan bir mali yapılanma yerine daha sağlam bir mali yapılanmanın oluşturulması, enflasyonun daha da aşağılara çekilmesi ve sürdürülebilir bir büyümenin temellerinin atılması için borç faiz yükünü azaltması olarak saptandı.

Kurumlar, 2003 yılı cari, yatırım ve transfer ödenek tekliflerini, Yüksek Planlama Kurulu Kararı ile belirlenecek ilkeler ve makroekonomik büyüklükler ile ödenek tavanları içinde kalmak üzere hazırlayacaklar. 2003 yılı için bütçe hazırlanırken dikkate alınması istenenler şöyle açıklandı;

Bütçe teklifleri hazırlanırken işlevini yitirmiş olanlar ile önceliği olmayan hizmet, faaliyet ve yatırımlar için ödenek talebinde bulunulmayacak. Kaynakların sınırlı olduğu dikkate alınarak, faaliyetlerle il-

gili harcamalarda verimlilik ve etkinlik esas olacak.

Geçmiş yıllar harcamalarının analizi yapılacak, başlangıç ve yıl sonu ödenekleri ile harcamalar arasındaki sapmaların nedenleri araştırılacak. Hizmet genişlemeleri ve uygulama sonuçları birlikte değerlendirilerek ödenek tekliflerinin daha gerçekçi olması sağlanacak.

Mevcut personelin etkin ve verimli çalışmasını sağlamak üzere, bölgeler ve birimler arasında personel dağılımındaki dengesizliği giderecek tedbirler alınacaktır. Memur eliyle sürdürülmesi gereken işlerde işçi istihdam edilmeyecek.

Yurtdışı görevleri, yurtdışı teşkilatları veya Dışişleri Bakanlığının temsilcilikleri vasıtasıyla yürütülecek. Bu nedenle yurtdışı geçici görevlendirmeler, teşkilatın bulunmadığı yerlerdeki hizmetler ve zorunlu hallerle sınırlı tutulacak, ödenek tekliflerinde bu durum dikkate alınacak.

Eğitim ve dinlenme tesisleri ile benzeri sosyal tesislerin giderlerini kendi gelirleriyle karşılamaları zorunlu olacak. Söz konusu tesislere kuruluş bütçelerinden katkı ama-

cıyla ödenek talebinde bulunulmayacak.

Mevcut bilgisayar donanımları ile hizmetlerin yerine getirilmesi konusunda çaba gösterilecek ve gerçek hizmet ihtiyacı olmadıkça, sadece teknolojiyi takip etmek amacıyla yeni bilgisayar alımı yoluna gidilmeyecek. Ayrıca, bilgisayar bakım ve onarımına ilişkin ödenek taleplerinde de azami tasarrufa dikkat edilecek.

Temizlik ihaleleri ile ilgili olarak hizmet genişlemesi yoluna gidilmemesi ve bir önceki yıl ihale kapsamında çalıştırılan eleman sayısının aşılmaması esas olacak.

Döner sermaye gelirleri ile konsolide bütçe kaynakları birlikte kullanılarak yürütülen hizmetlerde, döner sermayeler aracılığı ile karşılanabilecek ihtiyaçlar için bütçeden ödenek talebinde bulunulmayacak.

Hizmetler mevcut hizmet binalarında sürdürülecek ve kesinleşmiş mahkeme kararı veya tahliye kararı olan hizmet binaları dışında yeni kiralamalar, satın alma veya yeni inşaat için ödenek istenilmeyecek.

Genel bütçeye dahil daireler ile

katma bütçeli idareler, 2003 yılı bütçe tekliflerini; uygulanmakta olan bütçe sınıflandırmasına paralel olarak yeni uygulamaya geçişe hazırlık bakımından, "Analitik Bütçe Sınıflandırması Rehberi"ne göre de hazırlayıp sunacaklar.

Ekonomik ayırım bazında ilkeler

Kuruluşlar, personel için ödenek tekliflerini belirlerken, 2002 yılı Haziran ayı sonu itibariyle dolu kadro ve pozisyonlarını dikkate alacaklar. Özlük hakları dolu kadro derecelerinin 2 nci ka-

deme göstergeleri üzerinden hesaplanacak. Aylıkların ve diğer ödemelerin hesaplanmasında 2002 yılının Temmuz ayı için uygulanan aylık katsayısı, taban aylığı katsayısı ve yan ödeme katsayısı esas alınacak.

Kuruluşlar, 2003 yılı personel ödeneklerinin tespitinin daha sağlıklı olarak yapılabilmesi amacıyla, yıl sonu personel harcamalarını gerçekçi bir şekilde tahmin etmeleri istendi.

Yeni personel alımı için alt birimler itibariyle değil kurumun tümü için ödenek teklifinde bulunulacak. Kurumlar personel giderlerini ayrıntılı ve net bir şekilde saptayacaklar.

Telefon, mobil telefon, faks, çağrı cihazı ve benzeri haberleşme imkanları için ödenek talep edilirken azami tasarruf anlayışıyla hareket edilecek ve mevcut cihazların ekonomik kullanımının sağlanması hedeflenecek.

Personelin işe gidiş ve gelişine yardımcı olmak amacıyla ilave servis aracı kiralanmasına ilişkin ödenek verilmeyecek.

Yatırım Ödenekleri

Öncelikli hedef; önceliği ve yapı-

bilirliği devam eden yatırımları tamamlamak olacak. Eğitim, sağlık ve teknolojik araştırma projeleri ile acil ve zorunlu haller dışında yeni proje teklifinde bulunulmayacak. Zorunlu hallerde yapılacak yeni proje

teklifleri, sağlıklı yapılabirlik etüdülerine dayandırılacak.

Yatırım projelerinin gerçekleştirilmesinde özel kesim ve dış kaynak katkısı sağlayacak ve bütçe üzerindeki yükü hafifletecek Yap-İşlet-Devret, Yap-İşlet ve benzeri modellere ağırlık verilmesine devam edilecek. Ancak bu projeler kapsamında yapılacak anlaşılarda hazineye yük getirecek hükümlere yer verilmeyecek. Kamu yatırım programında devam eden ve yıl içerisinde kredi anlaşması imzalanarak yürürlüğe girecek dış kredili projelerin kredi kullanımlarında ve dolayısıyla uygulamada yaşanan sorunların azaltılması için projelerin ihtiyaç duyacağı yıllık ödeneklerin yatırım programına ve bütçeye tam olarak konulmasına özen gösterilecek.

Kuruluşlar güvenlik ve zaruri haller (ambulans, itfaiye aracı, sağlık, eğitim, savunma ve iş koşulları açısından özel öneme sahip taşıtlar) hariç taşıt alımı için ödenek talebinde bulunmayacak.

Kamu iktisadi teşebbüslerine bütçeden yapı-

lacak transferler; en az seviyede tespit edilecek.

Böylece 2003 bütçesi de geçtiğimiz yıl bütçelerinde olduğu gibi yatırımları ve giderleri kısıtlamayı temel hedef olarak belirledi.

YPK'dan pembe hedefler

Yüksek Planlama Kurulu 2003 yılı hedeflerini şaptadı. Oldukça iddialı ve gerçekleşmesi zor görülen temel hedeflerde 2003 yılı itibariyle tüketici fiyatları endeksindeki artışın yüzde 20, GSMH deflatorünün yüzde 26 ve GSMH büyümesinin yüzde 5 olması hedeflendi.

Gösterge niteliğindeki makro ekonomik hedefler çerçevesinde 2003 yılında konsolide bütçenin cari ödenekleri için toplam 36.170 Trilyon TL, yatırım ödenekleri için 7.865 Trilyon TL. (dış kredi kullanımlarının ödenek tavanı içine alınmasından dolayı gelebilecek ilaveler hariç) ve faiz hariç transfer ödenekleri toplamı için ise 26.043 Trilyon lira genel seviye olarak kabul edilecek.

2003 yılında kuruluşların yabancı para cinsinden yapacakları harcamalar için, gösterge niteliğinde olmak üzere, 1 ABD doları ortalama kuru 1.877.000 TL olarak kullanılacak.

Kamu Yatırım Öncelikleri

2003 yılı yatırım tekliflerinde öngörülen tavanlar içinde kalmamak şartıyla, VIII. Plan hedeflerine paralel şekilde, eğitim, sağlık, teknoloji altyapısı, enerji, sulama, kentsel altyapı yatırımlarına ve ulaştırma alt sektörleri arasında dengeyi sağlayıcı yatırımlara bölgesel gelişme stratejileri de dikkate alınarak öncelik verilmeye devam edile-

cek. Proje bazındaki ödenek tekliflerinde sektörel ve bölgesel önceliklerin yanısıra devam eden projelerden,

- 2003 yılı içinde tamamlanarak ekonomiye kazandırılacak projelere,

- Uygulamasında önemli fiziki gerçekleştirme sağlanmış projelere,

- Yatırım Programında yer alıp, dış finansmanı sağlanarak onaylanmış projelere,

- Başlatılmış bulunan diğer projelerle bağlantılı veya eşzamanlı olarak yürütülmesi ve tamamlanması gereken projelere,

- Afetlerin önlenmesi ve afet hasarlarının telafisine yönelik projelere, öncelik verilecek.

Dış proje kredisi kullanımları

Kamu yatırım programında devam eden ve yıl içinde kredi anlaşması imzalanarak yürürlüğe girecek dış kredili projelerin kredi kullanımlarında ve dolayısıyla uygulamada yaşanan sorunların azaltılması için projelerin gereksinim duyacağı yıllık ödeneklerin yatırım programına tam olarak konulmasına özen gösterilecek ve bunun kamu yatırım tavanının artırılması ile sağlanması yönünde önlemler alınacak.

Projelere dış finansman kaynaklarının kullanılmasında DPT tarafından belirlenecek sektör ve proje öncelikleri temel oluşturacak, yatı-

rım amaçlı kullanılabilir dış finansman olanklarının genel büyüklüğü konusunda ise Hazine'nin görüşü alınacak.

Transfer ödenekleri

Kurum ve kuruluşlar personel giderlerinde ve kadro sayılarında ek artışa neden olacak bireysel yasa tekliflerinden kaçınacaklar. Geçmiş yıllar harcamalarının analizi yapılacak. Başlangıç ve yıl sonu ödenekleri ile harcamalar arasındaki sapmaların nedenleri araştırılacak.

Döner sermaye gelirleriyle konsolide bütçe kaynakları birlikte kullanılarak yürütülen hizmetlerde, döner sermaye aracılığıyla karşılanabilecek gereksinimler için bütçeden ödenek istenmeyecek.

Analitik bütçe sınıflandırması

Uluslararası standartlara uygun bir bütçe sınıflaması ve bunu destekleyecek muhasebe sistemi geliştirilmesi çalışmaları kapsamında bu yıl 6 pilot kuruluşta uygulamaya konulan analitik bütçe uygulaması, 2003'te yaygınlaştırılacak. Genel bütçeye dahil daireler ile katma bütçeli idareler 2003 yılı bütçe tekliflerini uygulanmakta olan bütçe sınıflandırmasının yanı sıra yeni uygulamaya geçiş hazırlık bakımından analitik bütçe sınıflandırmasına göre de hazırlayacak ve sunacaklar.

Merkez Bankası ekonomiden umutlu

Merkez Bankası İktisadi Yönelim Anketine göre, iç piyasadaki canlanma eğiliminin sürmesi bekleniyor. Sanayi üretim indeksindeki artışta, iç talepteki canlanmanın devam etme işareti olarak değerlendirildi.

Merkez Bankası raporunda, ödemeler dengesi gelişmelerini, dış ticaretteki gelişmeler, cari işlemler, sermaye hareketleri, rezerv hareketleri başlıkları altında değerlendirdi. Merkez Bankası Araştırma Genel Müdürlüğü çalışmasına göre;

2002 yılı Nisan ayında ihracat önceki yılın aynı ayına göre yüzde 4,7 oranında artarak 2,7 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşti. İthalatta ise 2001 Şubat ayından itibaren başlayan gerileme eğilimi 2002 yılı Nisan ayında yükselişe geçmiş ve bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 32,3 oranında arttı. Böylece 2002 yılının ilk dört ayında dış ticaret açığı 3,3 milyar ABD doları oldu. İhracatın ithalatı karşılama oranı ise yüzde 75,9 düzeyinde gerçekleşti.

2002 yılı Nisan ayında sermaye mali ithalatında 2001 Ocak ayında itibaren başlayan düşüş eğilimi sona ermiş ve bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 26,7 oranında arttı. Tüketim malı ithalatı 2002 başından beri süregelen eğilimini koruyarak yüzde 10,2 oranında bü-

yüme gösterdi. Bu dönemde, ham petrol ithalatının yüzde 5,4 oranında azalmasına karşın, ham petrol dışı ara malı ithalatı yüzde 46 oranında arttı. Ham petrol ithalatı ise miktar olarak artmasına karşın dünya fiyatlarındaki düşüş nedeniyle Nisan ayında yüzde 5,4 oranında geriledi.

İmalat sanayi ürünleri ihracatındaki artış ihracatta meydana gelen yükselmenin temel belirleyicisi oldu. 2002 yılı Nisan ayında 2001 yılının aynı ayına göre; imalat sanayi ürünleri ihracatı yüzde 6,2 oranında artarken, tarım ve ormancılık

ürünleri ihracatı yüzde 22,2 oranında düşüş gösterdi. 2002 yılı Ocak-Nisan döneminde ihracat artışının yüzde 35,3'ü örme ve örülmemiş giyim eşyası, yüzde 16'sı ise elektrikli makine ve cihazlar ihracatındaki yükselmeden kaynaklandı. Bunun yanında, ihracat artışında önemli yer tutan diğer sektörler ise kara taşıtları, demir ve çelik, demir veya çelikten eşyalar oldu.

İhracat fiyatlarındaki gerileme 2002 yılının ilk dört aylık döneminde ihracat artışını kısıtlayan bir faktör oldu. Reel ihracat artışı, söz

Ödemeler Dengesi (Milyon \$)				
	Nisan		Ocak-Nisan	
	2001	2002	2001	2002
1. Dış Ticaret Dengesi	58	-653	-1988	-1184
2. Diğer Mal ve Hizmet dengesi	328	-31	748	-555
3. Transferler Dengesi	263	238	1416	1074
4. Cari İşlemler Dengesi	649	-446	176	-665
5. Sermaye Hareketleri Dengesi	-814	926	-3871	1565
Portföy (Net)	-549	601	+3417	545
Uzun Vadeli (Net)	-575	88	-1083	526
Kısa Vadeli (Net)	257	224	-998	424
6. Net Hata ve Noksan	-227	140	-1250	-1149
Bavul Ticareti	311	384	1077	1303
Turizm Gelirleri	555	474	1292	1358
İşçi Gelirleri	197	151	1126	644
Diğer Görünmeyen Gelirler	597	352	3029	1354

konusu dönemde yüzde 14 olurken fiyatlar yüzde 7,5 oranında düşüş gösterdi. Aynı dönemde ithalat fiyatları ise yüzde 8,8 oranında azaldı. Söz konusu fiyat gelişmeleri sonucunda, dış ticaret hadlerinde 1999 yılının ikinci yarısından beri gözlenen ihracat aleyhine bozulma eğilimi Ocak-Nisan döneminde durdu.

Bu gelişmeler çerçevesinde önümüzdeki dönem için beklentiler şu şekilde değerlendirildi;

* Türkiye İhracatçılar Meclisi kayıtlarına göre, 2002 yılı Mayıs ayında ihracat bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 6,6, Haziran ayında ise yüzde 5,8 oranında artış gösterdi. Mayıs ve Haziran aylarında imalat sanayi ürünlerinde artış gözlenirken, tarım ürünleri ihracatında azalma göze çarpmakta. Böylece, yılın ilk yarısındaki ihracat artışı yüzde 5,9 oranında gerçekleşti.

* Otomotiv Sanayii Derneği kayıtlarına göre, 2002 yılının ilk yarısında otomotiv sektörü üretim içinde ihracatın payının iç pazardaki durgunluk sebebiyle artmasıyla, ilk yarıda otomotiv ana sanayi ihracatı bir önceki yılın aynı dönemine göre 8, yan sanayi ihracatı ise aynı dönemde yüzde 2 oranında arttı. Bu gelişmeyle birlikte, yılın ikinci yarısında ihracata yönelik projelerin başlamasının ihracata olumlu yansımaları beklenmektedir.

* TCMB İktisadi Yönelim Anketi Mayıs ayı sonuçlarına göre son üç ayda dış pazara satılan mal hacmi ve ihracat piyasasından alınan yeni siparişlerin artmakta olduğu görülmekte. Bunun doğal sonucu olarak gelecek üç aya ilişkin ihracat imkanlarında iyimler lehine olan farkın büyük oranda yükseldiği gözlemlendi.

* Dünyadaki ekonomik durgunluğun 2002 yılının ikinci yarısından itibaren düzeleceğine dair beklen-

tilerin 2002 yılındaki ihracat performansına olumlu etki edeceği düşünülmekte.

* TCMB İktisadi Yönelim Anketi Mayıs ayı sonuçlarına göre iç piyasanın önümüzdeki üç aylık dönemde canlanma eğilimini koruması beklenmektedir. Üretim ve satışlarla ilgili gelecek üç ay beklentilerindeki yukarı olan eğilim devam etmekte. Bu nedenle, önümüzdeki aylarda iç talepteki canlanmaya paralel olarak Mart ve Nisan ayında görülen ithalat talebindeki artış eğiliminin devam etmesi beklenmektedir.

* DIE tarafından açıklanan Aylık Sanayi Üretim İndeksi sonuçlarına göre Nisan ve Mayıs ayında imalat sanayi sektörünün bir önceki yılın aynı ayına göre sırasıyla yüzde 16 ve yüzde 11 oranında artması, iç talepteki canlanmayı işaret etmektedir. Bu durumun önümüzdeki aylarda ithalatı artırıcı etki yapacağı tahmin edilmektedir.

Cari İşlemler

Yılın ilk dört ayında bavul ticareti dahil dış ticaret dengesi, Mart ve Nisan aylarında ithalatta gözlenen artışla beraber 1,2 milyar ABD doları açık verdi. Bunun yanında diğer mal ve hizmet gelirleri aynı dönemde bir önceki yıla göre büyük ölçüde gerilemiş ve cari işlemler açığını artırıcı rol oynamıştı. Ancak, söz konusu dönemde 1,1 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşen karşılıksız transferler sayesinde aynı dönemde cari işlemler açığı 665 milyon ABD doları düzeyinde gerçekleşti.

Turizm gelirleri yılın ilk dört ayında önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 5,1 oranında yükselirken, aynı dönemde yurda giriş yapan yabancı ziyaretçi sayısı yüzde 2,7 oranında artış gösterdi. Mayıs ayında ise yurda giriş yapan yabancı ziyaretçi sayısında geçen yılın aynı ayına göre yüzde 7,8 ora-

nında bir artış gözlemlendi. Bunun yanında, 2002 yılında turist başına ortalama harcamada yüzde 20 oranında iyileşme gösterdi. Artacak turist sayısı ile beraber, elde edilecek turizm gelirlerinin cari işlemler dengesine olumlu yansıtacağı düşünülmekte.

Sermaye Hareketleri

2002 yılı Nisan ayındaki 926 milyon ABD doları tutarındaki sermaye girişiyle yılın ilk dört ayda sermaye girişi 1,6 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşti. Nisan ayında yabancıların yurt içinde net 467 milyon ABD doları tutarında menkul kıymet satın alması, yerleşiklerin ise aynı dönemde net 134 milyon ABD doları tutarında menkul kıymet satımı sonucunda portföy yatırımları 601 milyon ABD doları düzeyinde gerçekleşti. Özel sektör Nisan ayında yurtdışından net 322 milyon ABD doları uzun vadeli kredi sağladı. Bankacılık sektörü ise kısa vadeli kredilerde net 41 milyon ABD doları geri ödemede bulundu. Ancak, bankaların muhabetleri nezdinde tuttukları döviz rezervlerinde 1,1 milyar ABD doları tutarındaki azalma sonucu yurtiçine aynı miktarda sermaye girişi kaydedildi.

Rezerv Hareketleri

Haziran ayında 22 milyon ABD doları Merkez Bankası tarafından olmak üzere toplam 1,3 milyar ABD doları tutarında dış borç geri ödendi. Buna karşın, Mayıs sonunda 22 milyar ABD doları düzeyinde bulunan Merkez Bankası döviz rezervleri 28 Haziran tarihinde 22,2 milyar ABD doları düzeyine yükseldi. Bankalar ve özel finans kuruluşlarının döviz rezervleri Mayıs sonundan sonra 437 milyon ABD doları artarak Haziran tarihinde 13,4 milyar ABD doları düzeyine ulaştı.

"Ortak Tarım Politikası" AB'nin genişleme sürecini olumsuz yönde etkiliyor

Haziran ayının son haftasında Seville'de yapılan Avrupa Birliği Zirve Toplantısında on aday ülkenin AB üyeliğine kabulüne ilişkin anlaşmaların imzalanması için bir tarih tespit edilebilecekti. Ancak ne yazık ki Birliğin, mevcut üyeler arasında dahi önemli görüş ayrılıklarına yolaçan "Ortak Tarım Politikası" ya da daha açık bir deyişle tarım sübvansiyonları konusu, aday ülkelerle yapılmakta olan genişleme müzakerelerinin biraz daha uzamasına yol açacak gibi gözüküyor.

Bilindiği gibi katılım müzakereleri sürdürülen oniki aday ülkeden onu -Çek Cumhuriyeti, Kıbrıs, Estonya, Macaristan, Litvanya, Letonya, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya- 2004 yılında Birliğin üyesi olmayı ümit ediyorlar. Bulgaristan ve Romanya'nın en erken 2007 olmak üzere daha sonra üye

olmaları bekleniliyor. Türkiye'ye ise müzakerelerin ne zaman başlayacağı konusunda henüz bir takvim verilmemiş durumda.

Gerek 10 Haziranda Luxemburg'da toplanan AB Dışişleri Bakanları toplantısında gerek Seville'de yapılan Zirve Toplantısında mevcut 15 üye, genişlemenin ardından bugün uygulanmakta olan ve cömert bir biçimde tarım sübvansiyonları sağlayan Ortak Tarım Politikasının - OTP - nasıl bir şekil alması gerektiği konusun-

da anlaşmaya varamadılar. Bu konunun Kasım başına kadar sonuçlandırılması amaçlanıyor, bununla beraber Almanya bu konuda belirgin bir tarih taahhüdü verilmesine pek taraftar olmadı. Bu durumda genişleme müzakerelerinin, Aralık ayında Kopenhag'da yapılacak Zirve Toplantısından önce tamamlanabilmesi olasılığı giderek azalıyor.

Tarım konusu, aday ülkelerle Birlik arasında halledilmesi gereken en son ciddi konuyu oluşturuyor. Hernekadar kendi kamuoylarından yükselen önemli itirazlar mevcutsa da, aday ülkelerin, muhtemelen nasıl şekil alırsa alsın, Birliğin öne süreceği şartları kabul edecekleri bekleniliyor. Zaten Seville'de kendilerine Birlikçe "gerçekçi ve yapıcı" olmaları tavsiyesinde bulunuldu. Ancak esas zorluk, mevcut üyelerin, "Ortak Tarım Politikası"nın - OTP - geleceği üzerinde bir anlaşmaya varabilmelerinde yatıyor. Üyelerin çoğu, Birliğe on yeni üye katılmadan ön-

Zenginlik Farkı ⁽¹⁾ AB üyeliğine aday 13 ülkeye ait temel göstergeler (2000)				
	Kişi Başına Gelir (GSYİH) (Euro)	AB ortalamasına göre Kişi Başına Gelirin oranı (%)	GSYİH büyüme oranı (%)	Tarımda çalışanların toplam istihdamdaki oranı (%)
Bulgaristan	5.400	24	5.8	(bilinmiyor)
Kıbrıs	18.500	83	4.8	9.2
Çek Cumhuriyeti	13.500	60	2.9	5.1
Estonya	8.500	38	6.9	7.4
Macaristan	11.700	52	5.2	6.5
Litvanya	6.600	29	6.6	13.5
Letonya	6.600	29	3.3	19.6
Malta	11.900	53	5.0	1.9
Polonya	8.700	39	4.0	18.8
Romanya	6.000	27	1.6	42.8
Slovakya	10.800	48	2.2	6.7
Slovenya	16.100	72	4.6	9.9
Türkiye	6.400	29	7.2	34.9

ce, ulusal bütçeleri üzerindeki yükün daha da ağırlaşmaması için tarım sübvansiyonlarının kısılması istiyorlar. Almanya, İngiltere, Hollanda ve İsveç şu anda Birliğin 94 milyar Euro düzeyinde olan Bütçesinin yaklaşık yarısına malolan Ortak Tarım Politikasının ve sübvansiyon sisteminin yeniden yapılandırılması istiyorlar.

Anlaşılan o ki, genişleme süreci, mevcut üyeler OTP'nın gelecekte nasıl bir şekil alması gerektiği konusunda anlaşmaya varamasalar dahi sürdürülebilir. Avrupa Komisyonu geçtiğimiz Ocak ayında yeni katılacak üyelere sağlanacak tarım sübvansiyonları konusunda, bugünkü Birlik Bütçesi olanaklarıyla yürütülebilecek bir geçiş programı önerdi. Buna göre yeni on üye, başlangıçta, mevcut üyelere ziraatla uğraşanların almakta oldukları

sübvansiyonların yüzde 25'ini alacaklar ve bu tutar 10 yıllık bir sürede tedrici olarak yüzde 100'e çıkacak. Eğer bugünkü 15 üye ülke bu öneriyi kabul ederse genişleme süreci önündeki önemli bir engel kalkmış olacak. Ancak başta Almanya ve Hollanda olmak üzere bazı üyeler tarım sübvansiyonları konusunda bir revizyon yapılmaksızın, yeni üyelerin, tedrici biçimde de olsa, sisteme dahil edilmesine pek taraftar değiller.

Birliğin zengin üyeleri, toplam tutarı 40 milyar Euro'ya ulaşan ve Fransız çiftçilerine orantısız biçimde aşırı imtiyaz tanıyan bir sübvansiyon programından istifade ediyorlar. Birçok üye OTP'nın revize edilerek sübvansiyonların daraltılmasını istiyorlar ve genişleme müzakerelerinin bu amaca ulaşmak için iyi bir fırsat oluşturduğu kanaatini taşıyor-

lar. Fransa OTP'nı savunuyor ve yeni üyelerin de bu sistemin tüm nimetlerinden yararlanmalarını istiyor. Doğu Avrupalı aday ülkeler ise mevcut üyelere sağlanan imkanların kendilerine verilmemesinin, kendilerini genişletmiş Birliğin ikinci sınıf üyeleri konumuna düşüreceğini öne sürüyorlar.

Şüphesiz her ülke kendi çıkarını düşünüyor. Doğal olarak Almanlar üzerlerindeki mali yükü hafifletmek istiyorlar. Ekonomik Politika Merkezi tarafından yeni yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, görece gelirleri dikkate alındığında Almanya, AB Bütçesine, yapması gerekenden 3.5 milyar Euro daha fazla, buna karşılık Fransa bulunması gerekenden 4.1 milyar Euro daha az katkıda bulunuyor. Eğer AB, OTP'nın kapsamını 2006'dan itibaren önemli ölçüde daraltmayı

(1) The Wall Street Journal, Kasım 14, 2001

ve Fransa tarafından 1999 yılında Berlin'de yapılmış olan reform önerilerini hayata geçirmeyi göze alabilirse, Almanya muhtemelen Komisyonun, yeni üyeler için önereceği mali tasarımların gereğini yerine getirebilecektir.

Aday ülkeler üye olunca fazladan bir para alacaklarını ummamalıdır. Aslında tarım kesimi için alacakları paralar onların ekonomilerini tahrip edecektir.⁽²⁾ Polonya'da siyasi liderler çalışan kesimin beşte birini oluşturmalarına rağmen ulusal hasılanın sadece yüzde 5'ini üreten tarım kesimindeki nüfusun başka sektörlerle kaydırılmalarının önendirilmesi gerektiğini kabul etmektedirler. Fransa'da ise tarım nüfusu toplam istihdamın yalnızca yüzde 2'sini oluşturmaktadır. Polonya'nın, OTP ile öngörülen tarımsal sübvansiyonların tamamını

almaması durumunda, Polonyalı çiftçilerin geliri, diğer mavi yakalı çalışanların aleyhine olacak bir şekilde yüzde 150 oranında bir artış gösterecek ve bu durum sosyal ve siyasi problemlerin doğmasına yol açacaktır.

Tarımsal yardımlar konusunda AB'nin aday ülkelere karşı takındığı isteksiz tutum, ekonomilerinde tarım sektörü ağırlık taşıyan Polonya gibi ülkelerde AB

karşısı eğilimleri güçlendirici bir etki doğurdu. AB'nin aday ülkelere tarımsal yardımları yüzde 25 oranında verme yolundaki önerisi, bu AB karşıtı grupların, toplum kesimlerinin güçlenmesi sonucunu doğurdu. Polonya'da 460 sandalyeli Alt Mecliste 53 sandalyesi bulunan ve kendilerini

"Nefsi Müdafaa" olarak adlandırılan bu grubun mensupları Haziran ayında, düşük buğday fiyatlarını protesto etmek amacıyla, Almanya'dan ithal edilmiş olan tahıl demiryolu üzerine döktüler.⁽³⁾

Fransa'nın, Brüksel'in aday Doğu Avrupa ülkelerine OTP'nin öngördüğü yardımların tamamını verebileceği yolundaki iddiası bir hedef şaşırtmaca olarak algılanıyor. Zira Fransa, Almanya'nın bu

kadar büyük bir faturayı ödeme-yeceğini biliyor. Aralık ayı için öngörülen programın aksamaması için Cumhurbaşkanı Jacques Chirac zamanı geldiğinde bazı tavizler verebilir. Bu konuda esnek davranması, Fransa'nın genişlemeye karşı olduğu yolundaki görünümün yumuşamasına da katkı sağlayabilir. Fransız diplomatlar OTP'nin revizyondan geçirilmesi gerektiği hususunu kabul ediyorlar, ancak toplumun oldukça küçük bir kısmını oluşturuyor olsalar da tarım lobisinin tepkisinden çekiniyorlar. OTP'na büyük zarar verse de Fransa'nın genişleme sürecini bloke etmemesi bekleniliyor. Bazı resmi görevliler, İrlandalı seçmenlerin, Ekim ayında Nice Anlaşmasını bir defa daha onaylamamak suretiyle, tüm genişleme sürecinin yeniden masaya yatırılmasına neden olacaklarını sessizce ümit ediyorlar.

Bu günlerde ülkemizde yoğun tartışmalara yol açan, bir hükümet bunalımına gidilmesi olasılığını doğuran ve erken seçimi gündeme getiren Türkiye'nin AB'ne üyeliği sürecinin, özellikle tarım sektörünün durumu dikkate alındığında, ne kadar "uzun ve ince bir yol" olduğu açıkça görülüyor.

(2) The Wall Street Journal, Haziran 25, 2002

(3) The Wall Street Journal, Haziran 11, 2002

AB'de hedef

Şeffaf ve etkin bütçe

Avrupa Birliği Konseyi, Avrupa Birliği Genel Bütçesi ile ilgili yeni Mali Yönetmeliği kabul etti. Kabul edilen mali yönetmelik şeffaflık ve etkinlik üzerine kuruldu. Konsey tarafından kabul edilen mali yönetmelik 2003 yılının başında yürürlüğe girecek. Bütçe tekniğinde öncelikle şeffaflaşmayı ön plana alan yönetmelik, yeni bütçenin faaliyet temelli bir bütçe olarak hazırlanmasını hedefliyor.

Bütçe'de , basitlik ve açıklık getirilecek olan yeni mali yönetmelik, sekiz temel bütçeleme ilkesine dayanacak. Bütçede basitlik ve açıklığı bu sekiz temel bütçeleme ilkesi sağlayacak. Bütçenin hazırlanışında, uygulanmasında ve muhasebeleştirilme sürecinde daha fazla bilgiye yer verilecek.

Yeni Mali yönetmelik, bütçe hazırlanmasının ve uygulanmasının bütün yönlerini kapsayacak nitelikte hazırlandı.

AB Konseyi tarafından kabul edilen ve 2003 yılında uygulamaya girecek olan Ma-

li Yönetmeliğin bütçeleme ilkeleri ise şöyle;

- Bütünlük
- Evrensellik
- Ayrıntı (spesification)
- Yıl itibariyle
- Hesap bütünlüğü
- Bütçenin doğruluğu
- Denge
- Dürüst bir mali yönetim ve şeffaflık

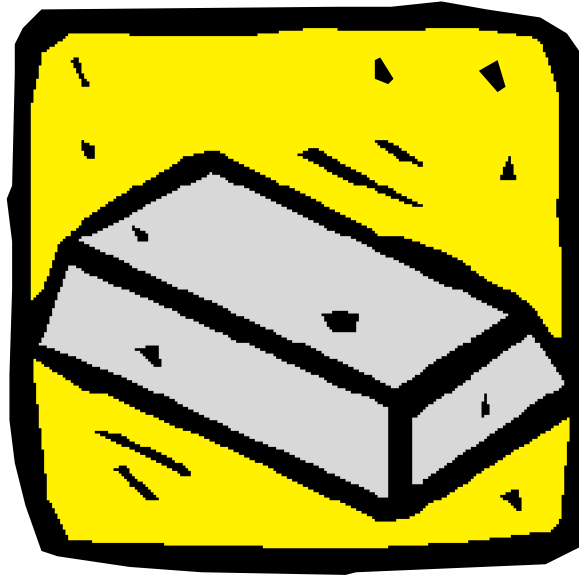
Yeni bütçe, faaliyet temelli bir bütçe olarak hazırlanacak ve hesapla-

ma yöntemleri de buna göre yapılacaktır.

Daha fazla bilgi

Bütçenin hazırlanışında, uygulanmasında ve muhasebeleştirilme süreçlerinde daha fazla bilgiye yer verilecek. Diğer uygulamalardan farklı olarak, daha fazla esneklik ve daha az istisna yer alacak. Bütçe, çağdaş bir mali yönetim sağlayabilmesi için daha esnek olacak. Yönetime ilişkin, yöntemler rasyonelleştirilecek. Kurallar konusunda daha az istisnaya yer verilecek. Bunlarla birlikte mali yönetimin çağdaştırılması temel hedef olacaktır.

Konseyin kabul ettiği yönetmeliğe göre, 2007 yılından itibaren negatif harcamalar kaldırılacak ve devirler bütçeye gelir olarak kaydedilecek. Yeni yönetmeliğin getirdiği önemli değişikliklerden birisi de, çağdaş muhasebe kuralları ve tedarikte kaçakçılığın önlenmesi oldu.

UNDP:

Türkiye orta gelişimsizlik düzeyinde

İnsan merkezli kalkınma anlayışı için gerekli değişimin savunuculuğunu yapan Birleşmiş Milletler'in küresel kalkınma kuruluşu UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) 2002 yılı dünya insanı kalkınma raporunu yayınladı.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Temsilcisi Alfredo Witschi-Cestari tarafından 24 Temmuz 2002 tarihinde basın ve kamuoyuna tanıtılan 2002 yılı Dünya İnsani Gelişme Raporu'nun bu yılki sayısı, "Ayrılmış Dünyada Demokrasinin Derinleştirilmesi" konusuna odaklanmıştır. Siyasal katılımın insani gelişmenin önemli bir ögesi ve göstergesi olduğunu savunan 2002 İnsani Gelişme Raporu, gelişmekte olan ülkelerde demokratikleşmenin dengeli büyüme ve güvenli bir toplum oluşturmak açısından stratejik bir önemi olduğunu vurgulamakta.

Siyasetin insani gelişme açısın-

dan taşıdığı önemin altını çizen Rapor, halkın siyasi güce ve kararlara katılımının yoksulluğu azaltma ve ekonomik gelişme fırsatlarının eşit dağıtımındaki rolünü gündeme getiriyor. Demokrasinin kanıtlanmış iyi bir yönetim sistemi olduğunu, çatışmaların azaltılması ve sürdürülebilir refah açısından büyük önem taşıdığını anlatan Rapor, insanların seçeneklerinin genişletilmesi ve kimler tarafından ve nasıl yönetildiklerinin daha saydam bir şekilde görülebilmesini sağlayan demokratik sistemin, toplumda "katılımcılık" ve "hesap verilebi-

lirlik" sürecini de yerleştirdiğini söylemektedir.

Rapora göre, demokratik yönetim ile sosyal ve ekonomik kalkınma düzeyi doğrudan bir ilişki göstermiyor. Demokratik sayılan pek çok ülkede, demokrasinin tüm halka yayılması, henüz tam anlamıyla gerçekleşmedi. Rapora göre, demokrasinin derinleştirilmesi, tüm halkın veya "sokaktaki insanın" tüm gelişme gereksinimlerine olanak sağlayan "sorumlu" ve "hesap sorulabilirliği" içinde barındıran bir yönetimi gerektirir.

2002 İnsani Gelişme Raporu Türkiye Profili

- **Türkiye, İnsani Gelişmişlik Düzeyi açısından soralanan 173 ülke arasında 85. sırada.**
- **Türkiye, "Orta Gelişmişlik Düzeyi" gösteren 84 ülke arasında ise 32. sırada yer alıyor.**
- En yüksek İnsani Gelişme Endeks değeri 1,000
- Üst gelişmişlik düzeyi için gerekli değer 0,800
- Türkiye'nin İnsani Gelişme Endeks değeri 0,742
- 1975-2000 arası sağlanan ilerleme değeri 0,407

2002 İnsani Gelişim Raporunda kullanılan, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim, kişi başına gelir gibi bileşenlerden oluşan İnsani Gelişim Endeksine (HDI) göre, Norveç, İsveç, Kanada, Belçika ve Avustralya, tüm dünyada en yüksek insani gelişim performansı gösteren ilk 5 ülkeyi oluşturuyor.

Orta düzeyde insani gelişmişlik performansı gösteren ülkeler arasında yer alan Türkiye ise, insani gelişmişlik düzeyinde, toplam 173 ülke arasında 85inci sırada yer almaktadır. Endekse göre, İleri İnsani Gelişim düzeyi gösteren ülke sayısı 53 olarak belirlenmişti.

İnsani Gelişim Raporu'nda Gelişmişlik düzeyi belirlenmesinde çeşitli endekslerden yararlanan UNDP, ilk kez 2002 Raporunda olmak üzere, sivilleşme, siyasi haklar, basın özgürlüğü, hesap verilebilirlik gibi demokratik yapılanma göstergeleri ile siyasi denge, şiddet yoksunluğu, hukuk ve yasalar ile hükümet etkinliği ve yolsuzluklara yaklaşım biçimleri gibi tartışmaya açık olarak sunulmuş olan göstergelerden oluşan bir "Subjektif Demokratik Yönetişim Göstergeleri" Endeksi hazırlamıştır. Bu endekse göre Türkiye, siyasal katılım ve siyasilerin seçimi, sivil ve siyasi hak ve özgürlükler ile basın özgür-

Türkiye'nin Yoksulluk Göstergeleri	
● 40 yaşına kadar yaşamama olasılığı	% 9.6
● Okur-yazar olmayan nüfus	% 14.9
● Sağlıklı içme suyuna ulaşamayanlar	% 17
● 5 yaş altında yeterli beslenmeyenler	% 8
● Günde 1 dolarla geçinen nüfus (mutlak yoksulluk)	% 2.4
● Günde 2 dolarla geçinen nüfus (Yoksulluk)	% 18

lükleri açısından, ortanın üstü kademesinde performans gösteren bir ülke görünümündedir.

Aynı değerlendirmelere göre Türkiye, 1999 yılına göre, seçimlerde %87 katılım gerçekleştirmiş, kadınların oy verme hakkının 1930 yılında edinildiği, Parlamento'da kadın milletvekili sayısının %4.2'de kaldığı, Ticaret ve Sendika üyeliğinin %22'lerde kaldığı, STK'ların sayısının 1.420 olduğu ve Uluslararası Sivil ve Siyasal Haklar Konvansiyonu'nu imzaladığı halde henüz onanmadığı ve Toplu Sözleşme ve Örgütlenme Özgürlüğü Konvansiyonu'nu ise onanmış olan bir ülke olarak gösterilmekte.

Raporun verdiği yedi önemli mesaj ise şöyle;

- ✓ Dünya siyasi, teknolojik ve ekonomik olarak hiç bu kadar özgür ve aynı zamanda adaletsiz olmadı.
- ✓ İnsani kalkınma, şekil ve içerik itibarıyla demokratik olan

bir yönetişimi zorunlu kılar. Bu tür bir kalkınma ancak insanlar için ve insanların katılımı ile olmalıdır.

- ✓ Demokrasi ve insani kalkınma arasındaki bağlantı otomatik veya doğrudan değildir. Ekonomik ve siyasi kararları en çok etkileyen "Elit güç", eşitlik ilkeleri ve demokrasinin işlemlerini engelleyebilmektedir.
- ✓ İnsanın kalkınması ve güçlenmesini merkezinde tutan demokrasi, toplumların içinden inşa edilmelidir. Demokrasi dışarıdan ithal edilemez.
- ✓ Sürekli olan insani kalkınma sürecini ateşlemek, demokratik bir siyaset ile siyasi sistemin de güçlenmesinin desteklenmesini zorunlu kılmaktadır.
- ✓ Güvenlik güçlerinin üzerinde bir demokratik denetimin kurulmuş olması diğer bir kalkınma göstergesi olarak öne çıkıyor. Bunun böyle olmadığı durumlarda, kişinin güvenliği ve toplum barışı tehlikeye girebilir.
- ✓ Uluslararası bağımlılık, global kararlara ve hesap verilebilirlik süreçlerine de global katılımı zorunlu kılmıştır.

Kamu Harcamalarında Öncelikler (Gayri Safi Yurtiçi Hasıladan ayrılan paya göre)	
● Eğitim harcamaları	% 2.2
● Sağlık harcamaları	% 3.3
● Askeri harcamalar	% 4.9
● Borç ödemeleri	% 10.6

Enflasyon artış trendine girdi

Toptan Eşya Fiyatları Genel İndeksi bir önceki aya göre yüzde 2,7, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 15,5, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 45,9 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 69,1 artış gerçekleştirdi. Toplam Eşya Fiyatları Genel indeksindeki artışın sektörler itibarıyla dağılımına bakıldığında, madencilik ve taş ocacılık sektörü genel indeksinde yüzde 5,4, imalat sanayi sektörü genel indeksinde yüzde 4,3, elektrik, gaz ve su sektörü genel indeksinde yüzde 2 oranında artış gerçekleşti.

Tüketici Fiyatları Genel İndeksi bir önceki aya göre yüzde 1,4, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 13,6, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 41,3 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 58,4 artış gerçekleştirdi. Temmuz ayında artışın bölgeler itibarıyla en yüksek yüzde 2 ile Doğu Anadolu Bölgesinde, en düşük artış ise yüzde 0,9 ile Ege Bölgesinde gerçekleşti. İllere göre en fazla artış yüzde 2,8 ile Kayseri’de, en düşük artış ise yüzde 1 ile İzmir’de gerçekleşti.

TEFE	TEMMUZ 2002	TEMMUZ 2001
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	2,7	3,3
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	15,5	49,3
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	45,9	65,4
(01.08.2001-31.07.2002) - (01.08.2000-31.07.2001) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	69,1	44,8

TÜFE	TEMMUZ 2002	TEMMUZ 2001
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	1,4	2,4
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	13,6	35,5
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	41,3	56,3
(01.08.2001-31.07.2002) - (01.08.2000-31.07.2001) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	58,4	45,9

		2002							2001				
		Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
TEFE	Bir öncek aya göre değişim	4,2	2,6	1,9	1,8	0,4	1,2	2,7	3,5	5,4	6,7	4,2	4,1
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	4,2	6,8	8,8	10,8	11,2	12,5	15,5	54,6	62,9	73,8	81,1	88,6
TÜFE	Bir öncek aya göre değişim	5,3	1,8	1,2	2,1	0,6	0,6	1,4	2,9	5,9	6,1	4,2	3,2
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	5,3	7,2	8,4	10,7	11,3	12,0	13,6	39,5	47,7	56,6	63,3	68,5

Dünya ekonomisi

ABD ekonomisi güven yitirdi

Amerika Birleşik Devletleri'nde muhasebe hileleriyle ayakta duran ancak daha sonra bu durumun ortaya çıkmasıyla batan şirketler hem ABD ekonomisine güveni sarstı, hem de sermaye piyasalarında güvensizlik yarattı.

ABD'de muhasebe skandallarıyla ortaya çıkan şirket güvenilirliklerinin yitirilmesinin sermaye piyasaları üzerinde yarattığı tahribatın uzun süreli olması bekleniyor.

ABD'nin ticaret açığı Mayıs ayında bir önceki aya göre, yüzde 4.1 oranında artarak 37.6 milyar dolara yükseldi. ABD Ticaret Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, ABD'nin ticaret açığı Nisan ayında 36.1 milyar dolar olarak gerçekleşmişti. ABD'nin Mayıs ayında ithalatı ihracatının yaklaşık iki katından fazla oranda artış gösterdi.

ABD, 4 yıl boyunca bütçe fazlası vermesine karşın, bu yıl terörle savaş ve borsadaki büyük kayıp nedeniyle bütçe açığının 165 milyar dolara ulaşacağını bildirdi. Beyaz Saray'dan yapılan açıklamada, Şubat ayında yapılan tahmine göre, 30 Eylül'de sona erecek vergi yılına kadar bütçe açığının 106 milyar

dolar olarak hesaplanmasına karşın, terörle savaşta artan harcamalar ve borsadaki beklenmedik kayıplardan ötürü bütçedeki açığın 165 milyar doları bulmasının beklendiği belirtildi.

Özellikle teknoloji hisselerinin işlem gördüğü Nasdaq'daki düşüşün sürdüğü New York borsası 11 Eylül saldırılarından bu yana en düşük seviyede bulunuyor.

Uzmanlar, Afganistan'daki savaş ve ABD'deki iç güvenlik harcamalarının yanı sıra borsadaki satışlardan doğan vergi kaybının Bush hükümetinin bütçe açığını en az yüzde 56 artırdığını belirtiyorlar.

Şirket yönetimlerindeki skandallar dolayısıyla çöken borsanın yanı sıra geçen yılın Mart ayından bu yana "ekonomik durgunluğun" da federal hükümetin vergi gelirlerini azalttığı kaydediliyor.

Öte yandan, Başkan George W. Bush, Amerikan Kongresi'nden terörle mücadele ve iç güvenlik harcamalarının artırılması için harekete geçmesini istedi.

"Kongre, savaşını sürdüren ordu-muza mali desteğini devam ettir-

melidir" diyen Bush, "ülkesinin savaşta olduğunu ve bütçe önceliğinin bu gerçeğe göre ayarlanması gerektiğini" söyledi.

Bush yönetimin Mart ayında savunma ve iç güvenlik harcamaları için 31,5 milyar dolarlık ek bütçe talebi Senato tarafından reddedilmiş, Temsilci Meclisi 29 milyar dolar tutarında ek harcamayı kabul etmişti.

Amerikan ekonomisini güncellenen son verilere göre yüzde 6,1 oranında büyüdü. Mayıs ayında öncü göstergelerde bir artış kaydedildiği açıklanmıştı. Ancak Haziran ayı içerisinde yapılan tahminlerde yılın ikinci çeyreğinde daha düşük bir büyüme hızının beklendiği görülüyor. Mayıs ayında sanayi üretimi artış önceki aylara göre düşmüş ve yüzde 0,2 oranında gerçekleşti. Perakende satışlarda düşüş yaşanırken, tüketici güveni de azaldı.

ABD ekonomisindeki kısa vadede görülen en büyük tehdit ekonominin üçte ikisine denk gelen tüketici harcamalarının, hisse senedi piyasaları nedeni ile azalan güvensizliğe bağlı olarak düşüş göstermesi olarak tahmin ediliyor.

Japonya

Japon ekonomisinin 2002 yılının ilk çeyreğinde yüzde 1.4 büyüdüğü açıklanmıştı. Ekonomideki büyümeye en önemli katkısı, küresel toparlanmayla birlikte artan ihracat yaptı. Veriler ikinci çeyrekte büyümenin sürebileceğine dair ipuçları veriyor.

Japonya ekonomisinin ihracata önemli ölçüde bağımlı olması yenin diğer para birimleri karşısındaki değerinin seyrinin Japon ekonomi otoritelerince yakından izlenmesine neden oluyor. Japonya, dolar karşısında ulusal parasının değer kaybını engellemek için Haziran ayı başında FED ve ECB ile birlikte yen alımı yapmıştı. Diğer yandan, Japon Merkez Bankası'nın yine müdahale ile birlikte deflasyondan kurtulmak için uyguladığı sıfır faiz politikasına da devam edeceği bekleniyor.

Almanya

Almanya'da ekonomi bakanlığı yılın ikinci çeyreğinde ekonominin yüzde 0,5'ten daha büyük bir oranda büyüdüğünü bildirdi. Büyüme ihracattaki artış ve imalat sanayi üretimindeki toparlanmadan kaynaklandı. Ancak, Almanya'da büyüme sürecinin oldukça kırılgan olduğu gözlemleniyor. Nisan ayında fabrika üretimi yüzde 0,2 oranında artarken, aynı ayda perakende satışlar düşmüş Haziran ayında da firmalar güven endeksi düşüş gösterdi.

Euro alanı

Euro alanının ilk çeyrek için açıklanan büyüme hızı yüzde 0,3'e revize edildi. Büyümeye en büyük katkıyı ihracatta kaydedilen artış yaptı. Açıklanan verilere göre, yurtiçi talepte bir büyüme gözlen-

mezken, kamu harcamalarının bir önceki çeyreğe göre en hızlı büyüyen kalem olduğu görüldü. Yatırım harcamalarındaki düşüşün ise yıllık ilk çeyreğinde yavaşladığı görüldü. Endekslere göre Mayıs ayında yavaşlayan ekonomik faaliyet Haziran ayında tekrar hız kazandı. Ancak, hanehalkı ve firmaların bekleyişlerinde görülen kötüleşme büyümenin kırılma eğiliminin devam ettiğini gösteriyor.

Brezilya

Brezilya hükümetinin ekonomi politikasından sorumlu ekibi, Uluslararası Para Fonu (IMF) ile imzalanacak geçiş dönemi anlaşması imzalamaya hazırlanıyor. Brezilya Maliye Bakanı Pedro Malan, yaptığı açıklamada, bu ülkenin siyasi ideolojilerin üzerinde, istikrar ve büyümeyi koruyucu bir gündeme ihtiyacı bulunduğunu söyledi.

Gelişmekte olan ülkeler

Latin Amerika bölgesi ekonomilerindeki durgunluk ortamı 2002 yılının ilk yarısı itibarı ile halen devam ediyor. Brezilya'da ekonomik büyümeye ilişkin henüz olumlu gelişmeler gözlenmezken enflasyon oranlarının düştüğü görüldü. Brezilya Merkez Bankası'nın enflasyonu kontrol amacı ile faiz oranlarını yüksek tutması ekonomik durgunluğun nedenlerinden biri olarak gösteriliyor. Enflasyon oranlarında gözlenen düşme ve Merkez Bankası'nın gelecek yıl için yaptığı enflasyon tahmini düşürmüş olması önümüzdeki dönemlerde fazi politikasının büyümeye olan olumsuz etkilerinin azalabileceğini göstermekte. Ancak, Brezilya'nın borcunun sürdürülebilirliğine ilişkin uluslararası piyasalarda oluşan kaygılar kısa va-

dede ekonomi için daha belirleyici bir etkiye sahip gözükmemekte. Arjantin ekonomisinde ise krizin etkilerinin halen sürdürdüğü görülmekte. Açıklanan son verilere göre ekonomi yılın ilk çeyreğinde yüzde 16 daralmış, yatırım harcamalarında aynı dönemde meydana gelen daralmanın ise yüzde 46 olduğu açıklanmıştı.

Amerika'daki toparlanma sürecine bağlı olarak Asya ekonomilerinde de ihracata dayalı bir genişleme olduğu gözlenmemekte. Ancak, Amerikan ekonomisindeki büyüme sürecine ilişkin kaygılar nedeniyle söz konusu ülkelerde beklentilerin olumsuz döndüğü görülmekte. Bunun yanında doların hızlı değer kaybının da ilk çeyrekte bölge ekonomilerinde gerçekleşen yüksek büyüme oranlarının sürdürülebilirliğine ait kuşkuları artırdığı görülmekte. İkinci çeyreğin ilk iki aya ait açıklanan veriler bu ülkelerin güçlü büyüme eğilimlerini halen devam ettirdiklerini göstermekte. Haziran ayı ihracat verilerinin açıklanmasıyla bahsedilen kaygıların haklılığı konusunda önemli ipuçlarının elde edebileceği düşünülmekte.

Döviz piyasaları

Japon yeni Haziran ayında da ABD doları karşısında değer kazanmaya devam etti. Ay başında 123,9 olan yen/dolar paritesi ay sonunda 119,8 olarak gerçekleşti. Mayıs ayında belirginleşen euro'nun dolara karşı değer kazanma eğilimi, Haziran ayında hız kazandı. ABD'nin artan cari işlemler açığının bu gelişmede rol oynayan önemli etkenlerden biri olduğu düşünülmekte. Ay başında yaklaşık 0,94 dolar/euro paritesi Temmuz sonunda 1.2 seviyelerine ulaştı

Vergi İstatistikleri

TEVKİF SURETİYLE ALINAN GELİR VERGİSİNİN TOPLAM GELİR VERGİSİNE ORANI (TAHAKKUK BAZINDA) (1995 - 2001)							
TEVKİFAT TÜRÜ	1995 (%)	1996 (%)	1997 (%)	1998 (%)	1999 (%)	2000 (%)	2001 (%)
ÜCRET VE ÜCRET SAYILAN ÖDEMELER (G.V.K. Md.94/1)	52.3	51.4	49.0	39.6	42.7	45.4	37
SERBEST MESLEK İŞLERİ KARŞILIĞI YAPILAN ÖDEMELER (G.V.K. Md.94/2)	4.2	4.1	4.7	4.5	3.3	1.9	1.5
SENELERE SARI İNŞAAT VE ONARIM İŞLERİ KARŞILIĞI YAPILAN ÖDEMELER(G.V.K. Md.94/3)	2.5	2.4	3.0	2.6	2.7	3.2	2.2
DAR MÜKELLEFLER TELİF, PATENT HAKKI SATIŞI (G.V.K. Md.94/4)	0.4	0.2	0.2	0.3	0.4	0.1	0.1
MAL VE HAKLARIN KİRALANMASI KARŞILIĞI YAPILAN ÖDEMELER (G.V.K. Md.94/5)	6.7	6.3	6.6	6.2	5.8	4.2	3.8
KURUMLAR VERGİSİNDEN MUAF VE MÜSTESNA KAZANÇ VE İRATLAR(G.V.K. Md.94/6a)	2.8	2.8	4.3	2.8	2.1	1.4	5.5
KURUMLARIN VERGİ SONRASI KARLARI (G.V.K. Md.94/6b)	2.1	5.0	3.2	3.9	8.4	5.3	1.1
VAKIFLAR VE DERNEKLERİN İKTİSADİ İŞLETMELERİNDEN ELDE EDİLENLER DIŞINDA KALAN VE TEVKİFATA TABİ TUTULMAMIŞ OLAN HER TÜRLÜ GELİRLER (G.V.K. Md.94/6c)	-	-	-	-	0.1	0.1	0
TAHVİL VE HAZİNE BONUSU FAİZLERİ İLE GELİR ORTAKLIĞI SENETLERİNDEN SAĞLANAN GELİRLER(G.V.K. Md.94/7)	2.3	1.3	1.2	2.4	2.0	0.5	1.6
MEVDUAT FAİZİ ÖDEMELERİ (G.V.K. Md.94/8)	4.5	4.1	5.9	6.8	12.8	17.7	23.7
FAİZSİZ KREDİ VERENLER (KAR PAYI DAĞITANLAR) (G.V.K. Md.94/9)	0.5	0.4	0.7	0.7	0.6	0.6	0.1
GEZİCİ PİYANGOCULAR (G.V.K. Md.94/10)	0.4	0.4	0.2	0.2	0.2	0.0	0.0
ÇİFTÇİLERDEN SATIN ALINAN ZİRAİ MAHSUL İÇİN YAPILAN ÖDEMELER(G.V.K. Md.94/11)	2.6	2.6	2.8	2.4	2.0	1.6	1.3
P.T.T. ACENTELİĞİ YAPANLARA ÖDENEN KOMİSYON BEDELİ (G.V.K. Md.94/12)	0.2	0.1	0.3	0.1	0.1	0.0	1.0
GÖTÜRÜ VE MUAF ESNAFA YAPILAN ÖDEMELER (G.V.K. Md.94/13)	0.9	1.0	0.9	0.9	0.9	0.3	0.4
REPO GELİRLERİ (G.V.K. Md.94/14)	-	-	-	0.5	3.0	5.8	10.9
GEÇEN YILDAN DEVREDEN TAHAKKUK	6.3	4.4	3.8	2.7	2.7	4.7	4.6
TOPLAM TEVKİFATIN BRUT GELİR VERGİSİ TAHAKKUKUNA ORANI	88.6	86.4	86.8	76.7	89.6	92.8	95
KAYNAK : Gelirler Genel Müdürlüğü							

Konsolide Bütçe Gerçekleşmeleri

Bazı Konsolide Bütçe Gelirleri Kümülatif Gerçekleşmeleri	Ocak-Haziran (Trilyon)			Reel Artış (Enflasyondan Arındırılmış)*	2002 Yılı Bütçe Hedefi
	2001	2002	Artış (%)		
Gelirler	22.928	35.821	56.2	9.5	71.218
Genel Bütçe Gelirleri	22.612	35.255	55.9	9.3	70.918
Vergi Gelirleri	16.561	25.485	53.8	7.8	57.911
Gelirden Alınan Vergiler	6.816	8.246	20.9	-15.2	19.027
Gelir Vergisi	5.380	6.010	11.7	-21.6	15.401
GVK Göre Alınan Geçici Vergi	97	151	55.6	9.1	
Kurumlar Vergisi	1.143	2.203	92.7	35.1	3.595
KVK Göre Alınan Geçici Vergi	892	1.784	100.0	40.2	
Servetten Alınan Vergiler	223	357	60.0	12.2	695
Motorlu Taşıtlar Vergisi	206	339	64.5	15.3	669
Mal ve Hizmetlerden Alınan V.	7.279	12.911	77.3	24.3	28.625
Dahilde Alınan KDV	2.789	4.969	78.1	24.8	10.608
Taşıtlar Alım Vergisi	118	123	4.2	-26.9	490
Akaryakıt Tüketim Vergisi	1.915	4.762	148.6	74.3	10.509
Banka ve Sigorta Muameleleri V.	1.024	505	-49.3	-64.4	1.588
Özel İletişim Vergisi	241	388	60.9	12.8	975
Özel İşlem Vergisi	150	251	67.3	17.3	465
Dış Ticarettten Alınan Vergiler	2.242	3.970	77.0	24.1	9.560
İthalde Alınan KDV	2.068	3.690	78.4	25.1	8.892
Vergi Dışı Normal Gelirler	4.368	6.985	59.9	12.1	7.007
Katma Bütçe Öz Gelirleri	316	566	79.1	25.5	300

*Hesaplama TÜFE % 42,6 olarak alınmıştır.

EKONOMİK VERİLER

GSMH	2002 (Q1)	2001	2000	1999	1998	1997
GSMH (Cari fiyatlarla ABD Doları)	31.533	179.480	199.986	185.266	206.559	192.376
GSMH (1987 fiyatlarıyla Milyar TL)	22.670	107.911	119.145	112.044	119.303	114.874
GSMH (Değişim Hızı 1987 fiyatlarıyla %)	0.7	-9.4	6.3	-6.1	3.9	8.3
Kişi başına GSMH (ABD Doları)		2.160	2.948	2.880	3.255	3.079
Sanayi Üretim İndeksi - Toplam Sanayi	102	92	101	95.7	100.9	100
- İmalat Sanayi	100	89.6	99.4	99.7	100	89.2
Toplam İhracat (Milyon/Dolar)	7.727	31.340	27.775	26.587	26.974	26.261
Toplam İthalat (Milyon/Dolar)	9.675	41.39	44.503	40.671	45.921	48.559
Dış Ticaret Dengesi (Milyon/Dolar)	-1.948	-10.059	-26.728	-14.084	-18.947	-22.298
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı %	75.9	75.7	51.0	65.4	58.7	54.1
İşsizlik Oranı (%)	11.8	8.5	6.6	7.7	6.8	6.7
İç Borç Stoku (Trilyon TL)	123.290	122.157	36.421	22.920	11.612	6.683
Dış Borç Stoku (Milyon/Dolar Yeni Tanım)	117.538	115.110	118.615	102.120	96.313	84.182
Cari İşlemler Dengesi (Milyon/Dolar)	95	3.314	-9.819	-1.360	1.984	-2.638

(Milyar TL)	2002		2001		2000
	12 Temmuz	05 Temmuz	28 Aralık	13 Temmuz	26 Aralık
Emisyon	6.919.600	6.608.889	5.328.876	4.873.902	3.772.411
Para Arzı					
- M1	12.080.843	11.900.907	9.576.464	9.991.002	
- M2	52.955.216	52.258.265	46.985.987	39.969.965	32.812.563
- M3	56.135.973	55.369.807	50.587.717	42.102.026	34.957.467
Yurtiçi Kaynaklı TL. Mevduat	49.299.712	48.336.039	44.921.682	37.240.339	30.854.282
- Vadeli Tasarruf	35.159.157	34.998.511	31.291.397	26.989.879	21.011.698
- Vadesiz Tasarruf	3.049.938	2.940.661	3.170.598	3.603.201	2.939.556
- Vadeli Ticari	5.715.216	5.358.847	4.621.320	2.989.084	3.591.241
- Vadesiz Ticari	2.935.325	2.766.864	3.100.924	2.246.513	2.054.864
- Resmi Mevduat	2.440.076	2.271.156	2.737.446	1.411.662	1.256.923
Kredi Stoku	35.320.927	34.512.248	34.796.973	33.653.607	27.775.055
- Tüm Banka Kredileri	34.570.927	33.762.248	34.046.973	32.900.200	27.273.331
- M.B. Kredileri	750.000	750.000	750.000	753.407	501.724
Bank. El. Tah. ve Bono	75.091.336	73.010.063	44.301.618	49.221.892	10.843.431

Mevzuat Değişiklikleri

- 01 Temmuz 2002** - 2002 Yılı Mayıs Ayına Ait Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı Hakkında Tebliğ
- Mülga Dış Krediler Kur Farkı Fonu'ndan Kullanılmış Kredilere Uygulanacak Değişken Faiz Oranı Hakkında Tebliğ
- 02 Temmuz 2002** - 17/8/1999 ve 12/11/1999 Tarihlerinde Meydana Gelen Depremlerden Zarar Görenlerin Vergi Borçları ve Vergi Cezalarının Terkini Hakkında Genel Tebliğ (Sıra No:2)
- 05 Temmuz 2002** - Katma Değer Vergisi Genel Tebliği (Seri No:86)
- Tahsilat Genel Tebliği (Seri No:426)
- 09 Temmuz 2002** - Bankaların Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik
- 11 Temmuz 2002** - 2002/4382 Kamu Personelinin Maaşlarının Hesabına Esas Tutulan Katsayıların Yeniden Tespiti ile Muh-telif Statülerde İstihdam Edilen Sözleşmeli Personelin Üretlerinin Artırılmasına İlişkin Karar
- 14 Temmuz 2002** - Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:308)
- 18 Temmuz 2002** - 2003 Yılı Yatırım Programı Hazırlama Esasları Hakkında Genelge
- 20 Temmuz 2002** - 2002/4426 Kamu İhale Kurumu İhale Yönetmeliği
- 23 Temmuz 2002** - 2002/4393 Akaryakıt Tüketim Vergisi Tutarlarının Tespitine İlişkin Karar
- Sigorta Murakabe Kanununa İlişkin 6 Sayılı Tebliğ
- 30 Temmuz 2002** - 2002/4480 Mal ve Hizmetlere Uygulanacak Katma Değer Vergisi Oranlarının Tespiti Hakkında Karar.
- 2002/4481 4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununa Ekli (I) Sayılı Listenin (B) Cetvelindeki Malların, (I) Sayılı Listeye Dahil Olmayan Malların İmalinde Kullanılmak Üzere İthalatçıları veya İmalatçıları Tarafından Tesliminde, Her Bir Kilogram İçin Belirlenen Özel Tüketim Vergisinin 15.000 Türk Lirasını Aşan Kısmının Tecil Edilmesi Hakkında Karar
- 2002/4482 Özel Tüketim Vergisi Tutarlarının Belirlenmesine Dair Karar
- 2002/4505 Hampetrol ve Petrol Ürünlerinin Alım, Satım, Fiyatlandırma Esasları ile Akaryakıt Fiyat İstikrar Payı Alınması Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar
- 2002/4506 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanununun Değişik 33 üncü maddesinde Yer Alan Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Nispetlerinin Tespiti Hakkındaki 28/8/1998 Tarihli ve 98/11591 Sayılı Karar-namenin Eki Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Karar
- Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (No:2002/1)
- Özel Tüketim Vergisi Genel Tebliği (Seri No:1)
- 31 Temmuz 2002** - Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No:77)
- Doğrudan Geler Desteği Ödemesi Yapılmasının ve Bu Amaçla Çiftçi Kayıt Sisteminin Oluşturulmasına İlişkin Tebliğ (No:2002/41)

Vergi Takvimi

- 07.08.2002** Temmuz 2002 Dönemi 4705 Sayılı Kanuna Göre Tahsil Edilen Özel İşlem Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 07.08.2002** Temmuz 2002 Dönemi Çeklere ait Değerli Kağıtlar Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 12.08.2002** 16-31 Temmuz Dönemine ait Akaryakıt Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.08.2002** Temmuz 2002 Dönemine ait Gider Vergilerinin (BSMV) Beyanı ve Ödenmesi
- 15.08.2002** Temmuz 2002 Dönemi Özel İletişim Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 15.08.2002** Temmuz 2002 Dönemine ait Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 20.08.2002** Temmuz 2002 Dönemine ait Damga Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 20.08.2002** Temmuz 2002 Dönemine ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Beyanı ve Ödenmesi
- 20.08.2002** Temmuz 2002 Dönemi Faiz Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 20.08.2002** Mayıs-Haziran-Temmuz 2002 Dönemine İlişkin G.V. Stopajının Beyanı ve Ödenmesi
- 20.08.2002** Temmuz 2002 Dönemi Özel İşlem Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 20.08.2002** Temmuz 2002 Dönemine ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın Beyanı ve Ödenmesi
- 26.08.2002** Temmuz 2002 Dönemine ait Eğitim, Gençlik, Spor ve Sağlık Hizm. Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 26.08.2002** Temmuz 2002 Dönemine ait Her Türlü İspirtolar ve Füzeli Yağdan Alınan Ek Vergi' nin Beyanı ve Ödenmesi
- 26.08.2002** Temmuz 2002 Dönemine ait Röntgen Filmlerinden Alınan Ek Vergi' nin Beyanı ve Ödenmesi
- 26.08.2002** Temmuz 2002 Dönemine ait Her Türlü Alkollü İçkilere İlişkin Ek Vergi 'nin Beyanı ve Ödenmesi
- 26.08.2002** Temmuz 2002 Dönemine ait Tütün Mamüllerine İlişkin Ek Vergi' nin Beyanı ve Ödenmesi
- 26.08.2002** Temmuz 2002 Dönemine ait Katma Değer Vergisi'nin Beyanı ve Ödenmesi
- 26.08.2002** Temmuz 2002 Dönemine ait Sair Şarap ve Biralara İlişkin Ek Vergi 'nin Beyanı ve Ödenmesi
- 26.08.2002** Temmuz 2002 Dönemine ait Her Türlü Alkolsüz İçeceklerden Alınan Ek Vergi 'nin Beyanı ve Ödenmesi
- 26.08.2002** Temmuz 2002 Dönemine ait Oyun Kağıtlarından Alınan Ek Vergi' nin Beyanı ve Ödenmesi
- 26.08.2002** 1-15 Ağustos Dönemine ait Akaryakıt Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi

**Temmuz 2002
Kronoloji**

01 Temmuz Hükümeti oluşturan partilerin liderleri 41 gün aradan sonra yaptıkları zirvede erken seçim yok açıklaması yaptılar.

02 Temmuz TOBB siyasi belirsizliği Başbakan'ın sağlığına bağlayarak kaosa sürüklenmeden Ecevit'in karar vermesini istedi. Almanya semalarında Rus yolcu uçağı ile Alman kargo uçağı çarpıştı 71 kişi hayatını kaybetti.

03 Temmuz İş-Tim Yönetim Kurulu Başkanı ve İş Bankası Genel Müdürü Ersin Özince 300 milyon dolarlık yeni yatırım yapacaklarını açıkladı.

04 Temmuz Ecevit'in Başbakanlığı'nda bakan ve bürokratların katılımıyla ekonomi zirvesi yapıldı. Zirveden sonra yapılan açıklamada ekonomik programın kararlılıkla uygulanacağı ifade edildi.

05 Temmuz Avrupa'nın 150 yıl önce Osmanlı için kullandığı "hasta adam" lafını batılı gazeteler, Ecevit'in rahatsızlığı nedeniyle Türkiye için kullanmaya başladı. Ecevitler, Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan'ı istifaya çağırıyorlar.

06 Temmuz Afganistan Devlet Başkan Yardımcısı ve Bayındırlık Bakanı Hacı Abdülkadir, Kabil'deki bakanlık binasının önünde uğradığı silahlı saldırı sonucu öldürüldü.

07 Temmuz MHP lideri Devlet Bahçeli, 3 Kasım'da erken seçim kararı alalım dedi. Bu açıklamaya muhalefet partileri destek verdi.

08 Temmuz DSP parçalandı. Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan, 4 bakan ve 19 milletvekili DSP'den istifa etti.

09 Temmuz DSP'de istifalar devam etti. Partiden ayrılan milletvekillerinin sayısı 33'e ulaştı. DSP'nin sandalye sayısı 95'e düştü. DSP'de boşalan bakanlıklara da atamalar yapıldı.

10 Temmuz MHP; Meclis'in 1 Eylül'de olağanüstü toplanması için 125 MHP'li vekilin imzaladığı istemi Meclis Başkanlığı'na sundu. İstifalarla boşalan bakanlar kuruluna atamalar yapıldı.

11 Temmuz Dışişleri Bakanı İsmail Cem partisinden ve görevinden istifa etti. Devlet Bakanı Kemal Derviş'de istifasını sundu, daha sonra geri çekti.

12 Temmuz İsmail Cem, düzenlediği bir basın toplantısıyla kuracakları partinin amaçlarını açıkladı.

13 Temmuz MHP Lideri Devlet Bahçeli, yeni oluşuma katılacağını açıklayan Devlet Bakanı Kemal Derviş'in görevden alınmasını istedi.

14 Temmuz Başbakan Bülent Ecevit, Derviş'in ayrılması durumunda kendisinin de istifa edeceğini açıkladı. Fransa

Cumhurbaşkanı Chirac'a suikast düzenlendi. Chirac suikastten yara almadan kurtuldu.

15 Temmuz DSP birinci parti olarak girdiği Meclis'te 4. parti oldu. DSP'den ayrılanların sayısı 53'e yükselirken, sandalye sayısı 75'e düştü.

16 Temmuz Hükümet 6 DSP'li milletvekilinin istifasıyla Mecliste salt çoğunluğunu yitirdi. DSP, ANAP ve MHP liderleri 3 Kasım'da seçime gidilmesi kararı aldı.

17 Temmuz Devlet Bakanı Kemal Derviş, CHP Genel Merkezi'nde Deniz Baykal'la görüştü.

18 Temmuz Gazeteci-Yazar Metin Toker vefat etti. Muhalefetin başvurusu üzerine TBMM Başkanı İzgi Meclis'i 22 Temmuz'da olağanüstü toplanmak üzere çağırda bulundu.

19 Temmuz Yunanistan'da 17 Kasım terör örgütünün lideri yakalandı. Birçok cinayet aydınlandı.

20 Temmuz 20 Temmuz 1974'te gerçekleşen Kıbrıs Barış Harekati'nin 28. yıldönümü askeri törenlerle kutlandı.

21 Temmuz Başbakan Bülent Ecevit'in seçimlerin 2003 yılında yapılması teklifi hükümet ortakları ve muhalefet partilerinden destek görmedi.

22 Temmuz İsmail Cem ve DSP'den kopan milletvekilleri Yeni Türkiye Partisi'ni kurdular. IMF, üçüncü gözden geçirme kapsamında hazırlanan niyet mektubu taslağı üzerinde anlaşmaya varıldığını açıkladı.

23 Temmuz İsrail tarafından düzenlenen hava saldırısında 9'u çocuk 15 kişi yaşamını yitirdi. Hamas liderlerinden Şeha da öldü.

24 Temmuz Rize, Yozgat, Çorum, Kayseri ile Tokat'ta şiddetli yağışlar nedeniyle 22 kişi yaşamını yitirdi, 19 kişi de sel ve evlerin yıkılması nedeniyle kayboldu.

25 Temmuz Rize'deki sel felaketinde ölenlerin sayısı 33'e yükseldi. 500 ev boşaltıldı, 100 köy yolu kapandı.

26 Temmuz SP Kütahya Milletvekili Ahmet Derin vefat etti.

27 Temmuz Ukrayna'da gösteri yapan bir savaş uçağı seyircilerin üstüne düştü 78 kişi öldü. ABD Yardım Ajansı İsrail işgali yüzünden her beş Filistinli çocuktan birinin açlığın eşiğinde olduğunu duyurdu.

28 Temmuz İzmit'de bir LPG dolum tesisinde yangın çıktı, büyük panik yaşandı.

29 Temmuz TBMM Genel Kurulu bütün partilerin isteği üzerine olağanüstü toplandı.

30 Temmuz 3 Kasım'da erken seçime gidilmesine ilişkin öneriler TBMM Anayasa Komisyonu'nda 3 DSP'li üyenin hayır oyuna karşılık 22 oyla kabul edildi.

31 Temmuz TBMM Genel Kurulu 3 Kasım'da seçim yapılmasını 514 milletvekilinin katıldığı oylamada 443 kabul oyu ile karara bağladı.